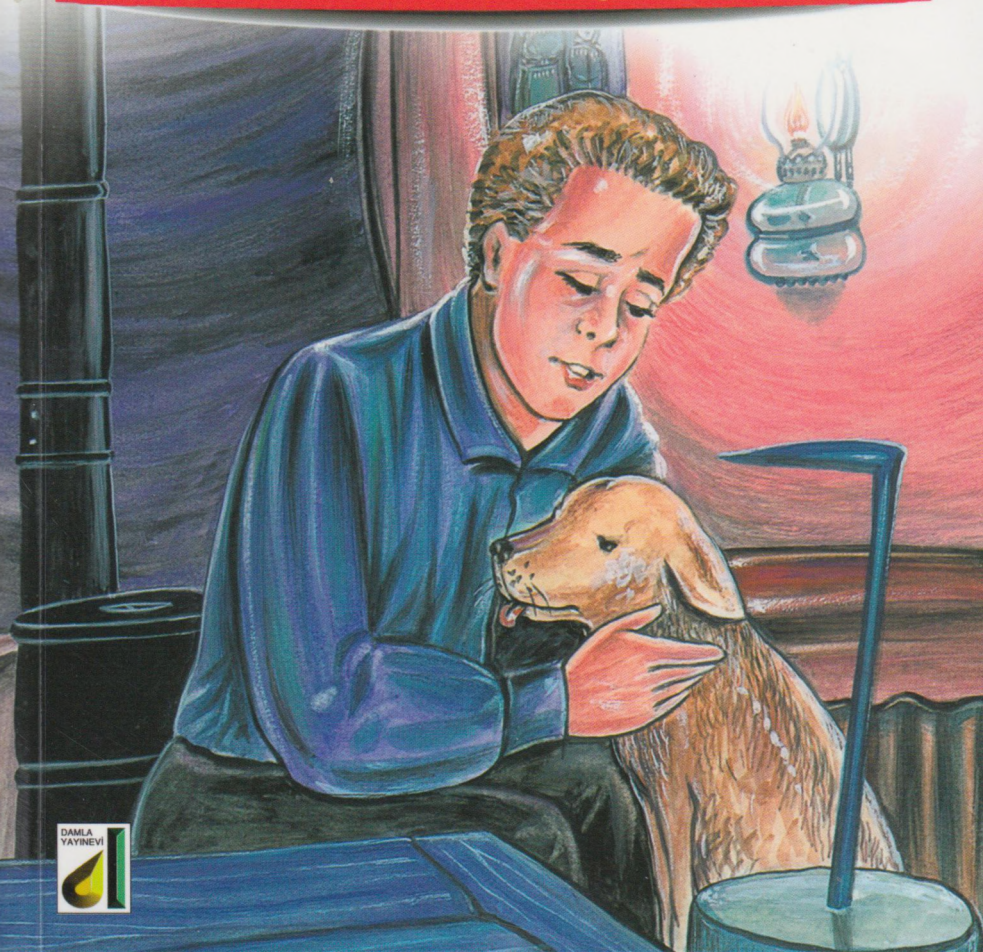
KEMALETTİN TUĞCU

Eskicinin Köpeği

DAMLA YAYINEVİ

KEMALETTİN
TUĞCU

ESKİCİNİN KÖPEĞİ

KEMALETTİN TUĞCU

44

Damla Yayınevi Nu.: 125

Kemalettin Tuğcu Klasikleri Nu.: 44

©
Copyright
Yayın Hakkı
Damla Yayınevi

Kapak-İç Resim
İlhan Ökkeş

Dizgi-Mizanpaj
Damla Yayınevi

Baskı-Cilt
Express Matbaası - İSTANBUL

ISBN 975-381-011-3

DAMLA YAYINEVİ®
Prof. K. İsmail Gürkan Cad. No: 6 Cağaloğlu-İST.
Tel: 0.212. 514 28 28 - 0.212. 511 09 55
Fax: 0.212. 528 24 01
Internet: www.damlayayinevi.com.tr
E-mail: damla@damlayayinevi.com.tr

ESKİCİNİN KÖPEĞİ

Mahallede ona "Kopuk Arif" derlerdi. Önce bunu pek umursamamıştı. Ama rahmetli anacığı Hanife Hanım bunu duydukça içi sızlardı. Niye böyle olmuştu biricik oğlu?

Arif'in küçüklüğünde, şimdiki gibi apartman daireleri muşamba veya parke döşeli değildi. Çamaşır makineleri de yoktu. Kadıncağız oğlunu doyurmak, geçinmek için tahtaya, çamaşıra giderdi. Tahtabezini çıplak ayağının altına aldı mı tahtaları gıcırdatarak siler, sakız gibi yapar, dağ taş çamaşırı yumruklaya yumruklaya, çitileye çitileye yıkar, son çamaşır parçasını sıkarken evin hanımı:

— Aman Hanife Hanım bak bunlar kalmış, diye bir yığın çamaşır veya örtü daha getirirdi.

Kadıncağız içinden "Ya sabır" der, yorgun argın onları da yıkardı. Gözü tok, sessiz bir kadındı. Ortaya yığınla hesapsız para konsa bir tek kuruşa elini sürmez, masalar dolusu yemeklere, açlıktan ölse el uzatmazdı.

Bütün gün çalışıp, evine gideceği sırada işini gördüğü hanımın:

— Kusura bakma Hanife Hanım. Bey giderken para bırakmamış, yarın bir aralık uğrayıver, demesine ses çıkartmazdı. Ama bir daha o eve hakkını istemek için de gitmezdi.

Daha sonra, o eve tekrar iş görmeye gittiği gün, akşama parasını alırken, evvelki alacağının unutulduğunu çok defa görmüştü. İşte bu gibi halleri yüzünden ona alık, ya da çok saf derlerdi. Hanımlar, süslerine, nizamlarına avuç dolusu para harcarken onun hakkını yemeye sıkılmazlardı. İş gördüğü evde, aile yemek yedikten sonra, onada:

— Hanife Hanım, sen de gel bir şeyler ye, derlerdi.

İyi bir yemek varsa lokması boğazına dizilir, içinden:

— Arif'in önüne koysam da yese, diye içi sızlardı.

Onun saflığı ile alay eden veya bundan yararlanan çok kimse vardı. Hanife Hanım içerler, üzülür, ama renk vermezdi. Onun pekâlâ aklı başında bir kadın olduğunu önce zengin bir ailede anlamışlardı. Bir hafta önce orada temiz-

liğe gitmiş, sonra haber yollayıp geç vakit çağırmışlardı. Yorgun argın gitti. Hanım ortada yoktu. Evin beyi:

— Hanife Hanım, dedi. Senden başka bizim eve giren yabancı yok. Ben hâlden anlarım. Rica ederim, o mavi çiçekli antika tabağı geriye getir.

Hanife Hanım şaşırmıştı:

— Hangi tabak beyefendi?.

Evin beyi daha sert bir sesle:

— Beni uğraştırma kadın, diye bağırdı. Aldığını getir, yoksa ben onu sana getirtmesini bilirim.

Kadıncağız kendisine hırsızlık kondurulduğunu anlamıştı. Sesi titreyerek:

— Beyefendi, dedi. Ben hırsız değilim.

Adam aynı öfkeyle:

— Sen iyi bir kadına benzersin, dedi. Ama o kopuk oğlun var mı yok mu? Seni hırsızlığa da zorlar.

Hanife Hanım bir kat daha kırılmıştı. Gözleri yaşardı.

— Beyefendi, dedi. Arife kopuk derler. Ama onun kötülüğü kendinedir. Kimsenin hakkını yemez, kimsenin malında gözü yoktur.

Evin beyi:

— Eee, dedi. Bu tabağın eşi buradan uçmadı ya?

Büfenin camını iterek mavi çiçekli, antika bir tabağı göstermişti. Hanife Hanım:

— Beyefendi, dedi. Geçen gün evinize, temizliğe geliştim. Ailenizden kalan bu iki tabağa çok önem verdiğinizi hanımefendi söyledi, onların tozunu alırken elinden düşürdü, kırdı. Buna kendisi de çok üzüldü. Bana "Hanife, dedi. Sana bıraksaydım belki kırmazdın, ama bak ben elimden düşürdüm, kırdım. Kocama ne cevap vereceğim?" dedi. Ben de kendisine: "Canınız sağ olsun hanımefendi" demiş-

tim. "Bir tabak sizden daha mı iyi?" İşte böyle olmuştu beyefendi. O gün o tabağın kırıklarını çöpe attık. Her hâlde hanımendi size söylemekten çekinmiştir.

Evin beyi kalkıp odalardan birine girmiş ve oraya çekilen karısına:

— Niye bana tabağı kırdığını söylemedin de geç vakit elin fukarasının kalbini kırdırdın, şimdi daha mı iyi oldu? diye bağırırken Hanife Hanım karı koca arasındaki çekişmeyi daha fazla duymamak için çıkıp gitmişti.

Böyle olaylar eksik değildi. Bir gün de hanımın biri ona çatmıştı.

— Benim yüzükten ne haber? demişti.

— Ne yüzüğü hanımın?

— Ne yüzüğü olacak, parmağına taktığım yüzük. Annemin el öpmeliği.

Hanife Hanım şaşalamış, sonra:

— Bana aptal, saf diyorsunuz hanımefendi, demişti. Siz o yüzüğü kütüphanedeki rafa koyup anahtarla kilitlemediniz miydi? Elin yoksulunu hırsız tutacağınıza biraz aklınızı kullansanıza?

Bu defa kadın afallamış, yüzüğü koyduğu yerde bulmuş:

— Hay Allah lâyığını versin, bak sen şu dalgınlığa demişti.

Hanife Hanım kimseyi gücendirmek istemez, kapıları yüzüne kapattırmaktan korkardı. Ama bir daha bu hanımın evine iş görmeye gitmedi.

Bu ve bunun gibi, daha neler olmuştu. İnsan kendisine yapılan her fenalığı unutmayacak olsa yaşar mı?

Ama bunun gibi olaylar insanı içeriden çürütür? İşittiği lâkırdı bir yana, oğlunun serseriliği bir yana. Hanife Hanım yine dayanıklı bir kadınmış ki, Arif büyüyüp askere gidince-

ye kadar dayandı, ama oğlu askerdeyken bir evde iş görüp soğuk aldı, hastalandı, tek başına ölüp gitti.

Arif askerlik görevini yapıp döndü. Kapı kapı dolaşıp anasını aradı. Birisi ona annesinin öldüğünü ve kimsesi olmadığı için belediye tarafından kaldırıldığını anlattı. Mezarı bile bilinmedi.

Sevabına oturttukları yer odasında ne yatak bırakmışlardı ne yorgan. İşe yaramaz bir tahta sandıkla rutubet ve kir kokan kullanılmış bir iki parça çamaşır için:

— İşte anandan kalanlar,al git, demişlerdi.

Bir insan ne kadar fakir olsa bir iki parça mutfak eşyası falan filân bulunur. Ama hepsi işte bu sandığın içine sığmış gibiydi. Zaten o yattıkları odaya kendileri yerleşmişlerdi. Sandık bahçede duruyordu.

Kimden ne hesabı soracaktı Arif? Sandığı zorla verdiler ona. Yüklendi, yangın yerine kadar giderek onu orada, bir duvar dibinde bıraktı.

Kâğıt paketteki son sigarayı da yaktı, başı elleri arasında düşünmeye başladı.

Anacığı onu ilkokula vermişti. Onda büyük ümitleri vardı. Okuyacak, adam olacak. Ceplerinde para bulunacak.

Anası, evlendirecek Arifi, helâl süt emmiş, hanım hanımcık bir gelini olacak. Ona her zaman "kızım" diyecek. Kız evlâdı olmamıştı onun. Kız evlât hasreti çekerdi. Böylece bu hasreti de giderecek.

Ama okuyan kim?

Deniz kıyısında balık tutanları seyretmek, kendisi gibi okul kaçaklarıya parklarda, kırlarda dolaşmak, oturup çene çalmak varken okula kim gider?

Halbuki anacığı bulup buluşturur, giydirir, aç açık komazdı. Bütün çalışıp didinmesi Arif içindi.

Kaç defa okul müdürüne yalvarmış, sınıf hocasına yal-

varmıştı. Özene bezene alınan defterler, kalemler, okuma kitabı bir bakkalın tezgâhının altına itilip:

— Biraz işim var, gelip alırım.

Diye soluğu arkadaşlarının yanında alan Arif okumamıştı işte. Aslında pek az tanıdığı babası bir camide imamdı. Evlerinde ilk zamanlarda namaz kılındığını, oruç tutulduğunu ve Kur'an okunduğunu hatırlar.

Bu ev, ilk hatırladığı bu ev caminin meşrutasıydı. Meşruta demek, imam ve müezzinlerin parasız oturacakları yer, lojman demekmiş. Tabii imam Hafız Nuri ölünce eve yeni imam gelmişti.

Arif tembeldi. Konu komşu kaç defa ona başka başka işler bulmuşlardı. Garsonluk, kahveci çıraklığı, hatta ayakkabı boyacılığı.

Ama Arif bu, sıkıntıya gelir mi? Bir işde üç günden fazla durduğu görülmemiştir. Anasının borç harç aldığı boyacı sandığını, boyaları ve fırçaları ile bir viranede bırakıp savuşmuştur.

Önce anasına yalan söylerdi. Uyuyup kalmış da boya sandığını çalmışlar. Kahveci ona hakaret etmiş. Lokanta sahibi kıyasıya çalıştırıyormuş. Daha sonra anasına:

— Bana birşey sorma, beni zorla yalancı ediyorsun? derdi.

Bir iyi huyu varsa yalandan iğrenmesiydi. Hırsızlığı da yoktu. Aç kaldığı çok olmuştu. Ama bir duvarın üzerinden yola doğru sarkan dut veya kiraz ağacının dalına uzanmazdı. Bulursa yer, bulmazsa sabrederdi. Çoğu zaman arkadaşları yedikleri bir şeyden ona da vermek istedikleri zaman tok olduğunu söylerdi.

Arif'in zamanla boyu uzadı, sesi kalınlaştı, çocukluktan çıktı ve artık okuma çağı da geride kaldı.

Kopuk arkadaşlarıyla yarenlik ederken gençliğini okul-

larda harcayan öğrencilerle alay ederlerdi. Bazen birinin eline bir gazete geçerdi. Çat pat büyük yazıları okurlardı. Arif de okumayı okulda değil böyle viranelerde, parklarda, ağaç diplerinde öğrenmişti.

Arif imzasını atmayı beceriyordu. Rakamları da öğrenmişti. Aptal bir insan olmadığı için, kâğıda kaleme gerek duymadan, aklından bir takım hesaplar yapardı. Demek ki okusa kolaylıkla sınıfları geçecek, bilgisi artacak, eline bir okul diploması alacaktı.

Arif zaman zaman bunu düşünmüş ve kendisini kötü yollara, haylazlığa iten arkadaşlarından soğumuştu. Arkadaşlarından uzaklaşmasının sebebi de baş baş bu olmuştu. Bunu askere gitmeden önce anasına da söylemişti:

— Seni dinlemedin anne, haylazlık bana tatlı geldi. Ama çok pişman oldum. Kendim için değil hani, sana senin istediğin gibi bir evlât olamadım, senin heveslerin kursağında kaldı.

Anası bu sözleri duyunca gözyaşlarını tutamamış ve oğlunu teselli edecek sözler aramıştı.

Arif yalnızdı artık. Arkadaşı yoktu. Kimseyle konuşmuyordu. Annesi bir şey sorarsa kısaca karşılık veriyordu.

Her ana Hanife Hanım kadar sabırlı ve vefalı olamazdı. Onun, oğluna karşı iyiliği sonsuzdu. Sanki oğlunun kölesi, esiriydi. Her nazını çekmiş, her kahrına katlanmıştı.

Öteki analar içinde azıcık sert davrananlar, hatta çocuklarını dövenler vardı. Hanife Hanım üzülürdü, gizli gizli ağlardı. Askerliğe giderken ne kadar ağlamıştı? Sanki ortalıkta savaş varmış da Arif sınıra gidiyor. O gün bulup buluşturup cebine para koymuştu. Sonra, aradan bir ay geçince, yememiş, içmemiş, çalışarak biriktirdiği parayı askerlikte sıkıntı çekmesin diye oğluna yollamıştı.

Kimbilir daha kaç ailede alacağı vardı. Arif oralarda dolaştığı hâlde, hiç biri çıkartıp borçlarını vermemişlerdi Arife.

Kendisine kopuk adını takdıkları için Arif o mahalleden de tiksinmişti. Bunu annesine de söylemişti, ama kadın:

— Evlâdım, nemizle bir başka yere gidip sığınacağız? demişti. Dur bakalım, belki Allah yardım eder.

Başka sığınacak, barınacak yer bulsalar bile Hanife Hanım müşterilerinden uzaklaşacaktı. Son zamanlarda öteki kadınlar iki yüz, üç yüz lira gündelik almaya başlamışlardı. Hanife Hanım yüz lirayı sıkıla sıkıla alıyordu. Çünkü bu ailelere öteden beri hizmet ederdi. Şimdi parayı arttırın demeye dili varmıyor, çalıştıran hanımlar da hep eski hesaba gidiyorlardı. Aslında kadıncağızın temizliği, hamaratlığı bu gündelikçi kadınlarda yoktu. Saatle çalışır, dinlenir, ikide bir durup sigara içer, hatta kahve isterlerdi.

Hanife Hanım işe başladı mı yemek vaktini bile unuturdu. Hanımlardan biri, bir gün ileri geri söylenmiş, sinirleri üstünde olduğu için hıncını Hanife Hanımdan almış ve onu darıltmıştı.

Sonra, kadının sığındığı yer odasına kadar gelerek kendisinde çalışması için ricada bulunmuştu. Aslında kendi hatasını anladığı ve özür dilemeyi düşündüğü için değil. Evlerde çalışan bir kadını çağırmış, kadın işe başlamadan üç yüz lira gündelik istemiş. Kadın bunu vermeyince de:

— Ben alık Hanife değilim yüz liraya çalışacak, demişti. Sen çalıştırmazsan çalıştıracak hanım çok.

Eeee, Hanife düşmüştü bir kere. Ağzını açmıyordu. Kadere de boyun eğmiş, yenilmişti.

Onun arkasından rahmet okuyacaklarına, çoğu ev hanımları:

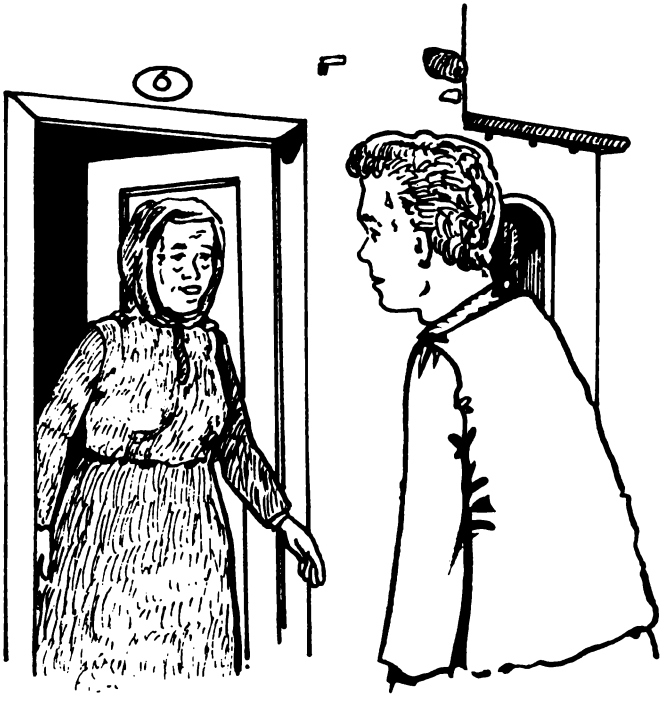
— Bak şu olan işe, demişlerdi. Şimdi kimi çalıştıracağız? Aç gözlü karıların eline mi kalacağız?

İşlerin böyle olduğunu Hanife Hanım işitiyor, görüyordu. Ne çare ki o battığı cıvık çamurdan kendisini çekip kurtaramıyor, akşama yiyecek ekmeğini, oğlunu düşünüyordu.

Arif sabahları harçlık adıyla bir tütün parası ve dışarıda yemek yemek için ayrıca para isterdi. Hanife Hanım elindekini, avucundakini verir, yok demeye dili varmazdı.

Büyüyüp geliştiği mahalleye dargındı Arif. Artık orada kendisini bekleyen bir ana yoktu. Zaten o çekilip gitmese de kendisini barındıracak bir komşu yoktu. Ona baş sağlığı bile dilememişlerdi. Onu duygusuz, tembel ve kopuk biliyorlardı.

Cebinde bir tek kuruşu, paketinde bir tek sigarası yoktu.

Kapıyı açan yaşlı bir kadın Arif'e; Bekir'in fabrikaya girdiğini söylemişti.

Üzerindeki elbise de neredeyse parçalanacaktı. Bir an önce günlerini tamamlayıp bitirmek istediği askerliği şimdi arıyordu. Yemek hazır, yatak hazırdı o zaman. Böyle ne yiyeceğini, nerede barınacağını düşünmek yoktu. Parktaki sıralardan birinde gecelerken gözleri havadaydı. Bir yağmur yağarsa ne yapacaktı?

Parkın sırası insanı barındırıyordu ama karnını doyurmuyordu. Beraber askerlik yaptığı bir arkadaşını hatırladı. Araya sora buldu evini. Evde yaşlıca bir kadın vardı. Arif arkadaşı Bekir'i yoklamaya geldiğini söylediği zaman kadın:

— Evlâdım, dedi. İki günden beri tekrar fabrikaya girdi. Onu eski yerine aldılar. Oğlumdur diye söylemiyorum ama çalışkanlığ ile kendisini sevdirmiştir. Siz ne yaptınız?

Arif annesinin öldüğünü anlattı. Bu acılı delikanlıyı hemen savmak olmazdı. Kadıncağız ona bir kahve pişirdi. Fabrikanın adresini verdi.

Arif ancak öğleyin, paydos saatinde fabrika kapısında Bekir'i görebildi. Arkadaşının arkasında, bütün işçilerde olduğu gibi bir tulum vardı. Neşeli ve sevinçli görünüyordu. Arif'i zorla yemeye davet etti. Bir köftecide ızgara köfte ile yumurtalı piyaz yediler. Bütün işçiler iştahlı ve hayatlarından memnundular.

Arif istemiyerek, iş aradığını söyledi. Bekir ustabaşı ile konuşacaktı. Ertesi gün gelmesini söyledi. Fakat Arif gitmedi. Karnı doymuştu ya, bu ona iki gün yeterdi.

Büsbütün yalnızlığı duyuyordu. İçinden ağlamak geliyordu. Yangın yerlerine doğru giderken bir sokakta, yaşlıca bir adam gördü. Altına bir tahta sandık çekmişti. Önünde kalın bir tahtaya çakılmış örs vardı. Yanındaki eski, delik, yüzü yırtık ayakkabıları bir bir alıp tamir ediyordu.

Arif ona selâm verdi, yanına çöktü:

— Kolay gelsin, dedi.

Adam:

— Kolaysa başına gelsin, dedi.

— Siz hep eskicilik mi yapardınız? dedi.

— Hayır, dedi adam. Epeyce işe girip çıktım. Hiçbirinde tutunamadım. Sevemedim, zorla değil a. Ama işte yaşım ilerlediği için beni işe almıyorlar. Ben de kalktım bu işe başladım.

— Bu işten bir şey kazanılıyor mu?

Adam başını salladı:

— Akmazsa da damlıyor işte. Malum ya en kötü bir ayakkabı bin beş yüz lira. Eski bir ayakkabıyı pençeletir, sökküğünü diktirirsen bir altı ay daha sürüklersin. Bu işi beğenmeyenler çok ama, gördüğün gibi ben eskicilikten ekmek yiyorum. İki çivi çak, bir parça kösele koy, al sana yüz kâğıt.

— Günde ne kadar kazanıyorsunuz?

— Niye sordun?

— Hiç, merak ettim.

— Üç yüz kâğıda para demem.

— Aileniz kalabalık mı?

— Vaktiyle öyleydi, ama şimdi yalnızım. Hepsiyle aram açık.

— Her hâlde iyi bir eviniz var?

— Ne demezsin. Yangın yerindeki bilmem kimin kömürlüğü ne güne duruyor.

— Bu kadar para kazandığınıza göre bir ev tutabilirsiniz!

— Tutmasına tutarım ama nerede bende o kafa. Akşam oldu mu takımları yangın yerine bırakıp doğru meyhaneye. Bütün gün kazandığımı oraya veririm. Borçlu çıktığım olur. Sana bir şey söyliyeyim mi? İçkiyi ağzına koyma. Yakanı bir kaptırdın mı bir daha kurtulamazsın.

Eskici İhsan çekicini yanına bıraktı. Önlüğünün kenarından elini cebine soktu, bir kâğıt paket çıkarttı. Bir sigara aldı ağzına. Paketi uzattı:

— İçmiyor musun?

Arif sigarayı aldı, eskicinin sigarasından yaktı. Derin bir nefes çekti. Eskici öksürmeye başlamıştı. Bir zaman konuşamadı, sonra:

— Bari şunu içmesem, dedi. Ama olmuyor işte. Sigara kötü arkadaştan iyidir, derler ama insanda ciğer bırakmıyor.

Sigarayı dudağının kenarına yapıştırdıktan sonra çekici tekrar eline alıp işini sürdürürken:

— Sen işsizsin galiba? dedi.

— Öyle, dedi Arif. Askerden yeni geldim.

— Saçlarından belli. Ne iş yapardın sen?

— Ben mi? Öyle belli başlı bir iş tutmadım.

— Bir sandık al, boyacılık yap.

— Bir aralık denedim ama olmadı işte.

— Genç adamsın, bu kadar fabrika var. Birine gir. Erkenden işe başlarsın, bakarsın öğle olmuş. Gün göz kapayıp açıncaya kadar geçer. Gücün kuvvetin yerinde. Kimsen var mı?

— Hiç kimsem yok. Bir anam vardı, ben askerdeyken ölmüş. Ona mı yanayım, evsiz kaldığıma mı?

Eskici, çalıştığı yere güneş gelince kalkıp yolun karşı tarafına geçti. Arif de peşinden gitmişti. Adam:

— Gidip iş arasana, dedi.

— Sabahtan beri çalmadığım kapı kalmadı, dedi. Arif.

— Eh tanıdığın olmazsa öyle kolayına iş bulunmaz.

Arif çok sıkıldı. Biraz sonra kalktı. Yürüyüp yangın yeri-

ne doğru gitti. Yananlar kimbilir kimlerin evleriydi. Aradan zaman geçmiş yangının isi bile kalmamıştı. Her taraf taş ve yıkık duvardı. Bazı çukurluklar görünüyor, izbe gibi yerlere rastlanıyordu.

Arif dişlerini sıkıp:

— Kopuklar için iyi bir sığınak, dedi.

Bunlar eskicinin dediği gibi birer kömürlük, odunluk olmalıydı. Bazısına girmek için önünü kazıp yıkılan taşları atmışlardı. Her hâlde buralarada yaşıyan insanlar vardı.

Bir kömürlükten köpek yavrularının viyaklamaları geliyordu. Her hâlde anaları karın doyurmaya gitmiş olmalıydı. Bir taşın üstüne oturup beklerken düşündü.

Demek böyle yerlerde ancak köpekler barınabilirdi. Ama yatacak yeri olmayınca, o da bu deliklerden birine girip geceliyebilirdi. Belki de kışın pek fazla soğuk olmazdı.

Bakınırken sarı bir köpeğin geldiğini gördü. Belki pek uzaklaşmamıştı da yavrularının sesini duymuştu.

Arifin dost veya düşman olduğunu kestiremediği için hırlamadı. Yalnız çukura bir alçak duvardan atladı. Yavrular her hâlde onu gözlüyorlardı ki izbenin önüne çıktılar, orada analarına saldırdılar. Hayvan yere yattı. Üç yavru birer memeye yapışıp emmeye başladılar.

Arif onları seyrederken:

— Bu da ana işte, diyordu. Benim de anam vardı. Zavallı kadın "Köpekler bile ana olmasın" derdi. Demek analıktan, daha doğrusu benden o kadar canı yanmıştı.

Bunu sesli olarak söylemişti. Sarı köpek yattığı yerden ona bakıyor ve ağır ağır kuyruğunu sallıyordu. Bu barışıklık işaretiydi. Arif:

— Beni dinliyorsun galiba, dedi. Ben ara sıra böyle kendi kendime konuşurum. Eh, ne yaparsın, yalnızlık bu. İster

anla, ister anlama işte. Sana söylüyorum, evin yok, barkın yok. Bir kapıya dadanmamışsın. Ne var bu yumurcakları başına dert edecek?

Köpek daha hızlı salladı kuyruğunu. İnsanlara alışık bir sokak köpeği olduğu halinden belliydi. Bu insanın kendisiyle ilgilendiğini anlamıştı. Yattığı yerden kulak çeviriyor, daha iyi duymak istiyordu.

— Boşuna uğraşma, dedi Arif. Benim dilimden anlamazsın. Kasap dükkânlarının önü kedi köpek dolu. Sana sıra gelmez. Şu sarkan memelerine bakıp emzikli olduğunu anlasalar bile senin önüne atılanı öteki köpekler kapar. Bak kulaklarından biri yırtık. Demek bir kavgaya giriştin de kulağını dişlediler. Eh dövüşte yumruğa bakılmaz. Hayat kavgası bu. Caddenin üstünde lokantalar var ya? İşte onlar müşterilerin yediği yemek artıklarını nereye döküyorlar? Bunu bir öğrensen fena olmaz. Bana da haber ver.

Böyle söylenirken köpek davrandı, kalktı. Üç yavrudan ikisi hâlâ yapıştıkları memeyi bırakmıyorlardı. Köpek kulaklarını dikmiş bir tarafa bakıyordu. Arif başını çevirdi. Birisi geliyordu. Bu birisi eskici İhsan'dı. Nesi varsa sandığının içine doldurup bir omuzuna almıştı. Arif'i görünce durdu. Köpek ona doğru gitti, kuyruğunu sallıyordu. İhsan:

— Ne o, dedi. Bobi ile arkadaşlık mı ediyordun?

Arif biraz sıkılarak:

— Buralarda kiralık bir kömürlük arıyorum, dedi.

— Pek kolay değil bu, dedi İhsan. Her birini ya paçavracılar, ya kâğıt kırpıntısı toplayanlar benimsemiştir. Bu yüzden buralarda kavga döğüş eksik olmaz. Hem hepsinde insan barınamaz. Kışın ve bozuk havalarda içeriye su girer. Haydi, benim devlethaneye gidelim. İyi bir yer buluncaya kadar bana misafir ol.

Arif adamın peşine takıldı. İhsan'ın yatıp kalktığı kömürlük pek uzakta değilmiş. Bir çukura inmek için toprak-

ta bir iki basamak yapılmıştı. Kömürlük kapısı taşlarla örülerek daraltılmış ve içeriye yağmur suları girmemesi için önü biraz yükseltilmişti.

İhsan önden girdi. Arif onu izledi. İçerisi bir insanın ayakta duracağı kadar yüksekti. Göz alışınca içerisinin hayli geniş olduğu da anlaşılıyordu. Kapının önü topraktı. Daha ötesine hasır ve çuval parçaları serilmişti. İhsan:

— Ayakkabılarını çıkart, dedi. Ben haftada bir içerisini süpürür hasırı, çuvalları, sonra yatağımı havalandırırım.

Bir iki tahta sandık vardı içeride. Bir köşede de İhsan'ın yerden yüksekçe kereveti. Duvarlara çakılan iri çivilere eski ceket, yırtık gömlek filân asılmıştı.

Eskici alay eder gibi:

— Şöyle buyur, dedi. Sana ikram edecek yumuşak bir koltukyok. Ama şu tahta sandık seni çeker.

Arif oturunca şişesi çatlak bir gaz lambasını yaktı. Bir sandığın üstüne koydu. Kapının üstüne kaldırılmış olan çuvalı indirdi.

— Eh, dedi. Ben şuradaki meyhaneye kadar uzanacağım. Er geç gelirim. İstersen ben gelinceye kadar benim yatağımın üstüne uzan.

Fazla beklemedi. Önlüğünü çıkartıp takım sandığının üstüne koydu. Eliyle paçalarını silkeleyip:

— Haydi bana eyvallah, dedi.

Çıktı gitti. Arif bir zaman başı ellerinin arasında etrafı dinleyerek durdu, sonra eliyle yatağı yokladı. Biraz olsun dinlenmek için yataklığa uzandı. Altında bir takım takırdılar oldu. Kımıldadıkça bu takırdılar duyuluyordu.

Arif park sıralarında ne kadar rahatsız olmuştu ki, biraz yumuşak olan yatağa uzanınca hemen uyumuştu.

Tâ sabahleyin gözlerini açtı. Kapının perdesi katlanıp yukarıya kaldırılmıştı. İhsan takım sandığına kararmış bir iki parça kösele ile çivi kutusunu koyuyordu.

İçerisini pis bir koku sarmıştı. İçki ve gaz kokusu. Yataklık takırdayınca eskici başını çevirdi:

— Uyandın mı? dedi. Kaba döşeği rahat buldun galiba. Geldiğim zaman uyuyordun. Haydi misafirdir, rahatsız etmiyeyim dedim, ben şuracığa uzandım. Ha, seni unutmuş değilim. Meyhanede aklıma geldin. Bir çeyrek ekmekle dört parmak kadar sucuk aldım. Kusura bakma. Ben hemen işe gideceğim. Susarsan geldiğin tarafın aksine git. Sıra evlerin arasında bir çeşme var. Zahmet olmazsa şu kovayı da dolduruver.

Eskici İhsan Efendi sandığını yüklenip gitti. Arif yalnız kalınca bir sandığın üstüne bırakılmış olan ekmekle sucuğu buldu. Ekmek biraz kokuyordu. Ama bir gazete parçasına sarılmıştı.

Arif ekmeği ve sucuğu yedi. Sonra telden sap takılmış olan yarım gaz tenekesini alarak çeşmeyi aradı. Orada önce elini yüzünü yıkadı. Sonra avuçla su içti. Tenekeyi doldurup viraneye döndü.

Arif bütün gün viranede kaldı. Bir aralık sucuğun üstündeki deriyi köpeğe götürdü. Nasılsa yangından kurtulmuş olan bir incir ağacının altına uzandı. Saatlerce orada kaldı.

O akşam eskiciye yalan söyledi. Yalandan hiç hoşlanmazdı ama buna mecbur kalmıtı. İhsan:

— Ne haber, bir iş bulamadın mı? dediği zaman:

— Epeyce dolaştım, dedi. Elimde bir sanatım yok ki alsınlar.

O gece yerde yatmak sırası ona gelmişti. Ertesi gün İhsan'ın peşine takıldı. Adamcağız dükkân açar gibi, bir yer bellemişti. Sabahtan öğleye kadar yolun bir tarafında, öğleden akşama kadar da öbür tarafında çalışıyordu. Onun eskicilik yaptığını bilenler ayakkabılarına pençe yaptırdıkları gibi yırtıklarını da diktiriyorlardı.

İhsan, her esnaf gibi önce yüksek bir para istiyor, sonra yavaş yavaş düşüyordu. Pek kızdığı zaman:

— Biz ekmek yemiyelim mi? diyordu. Bırak, akşama gel al. On para da verme.

Öyle pek müşteri kaçırdığı da yoktu. Pek paralanmış bir ayakkabı gelirse, evirip çeviriyor:

— Bunun imlâsı çatılmaz, diyordu. Sen bunu çöp tenekesine at. Ben sana bir başka ayakkabı vereyim.

Tahta sandığının içinde daima birkaç eski ayakkabı bulunuyordu. Bunları onarır, boyar, bağlarını takar, müşteriye hazırlardı.

Bu onarılmış ayakkabıyı alan oluyordu. O gün de böyle bir ayakkabı satmıştı eskici. Arif:

— Bir ayakkabı bin, bin beş yüz lira, dedi. Bu verdiğin ayakkabı hiç olmazsa altı ay daha giyilir. Beş yüz isteyebilirdin.

İhsan:

— Varsın giysin fukara, dedi. Giydiği ayakkabı ne dikiş tutar, ne de çivi. Belli ki adam çok fakir. Yüz lira fena para mı. İnsan iki övün yemek yer. Sonra ben para verip de almadım ki. Bazen yoldan geçerken evlerden seslenirler. Altı delik bir ayakkabı verirler. Kimi para ister, kimide "Hadi hadi al git" derler. Bu sattığım da böyle geldi elime.

Arif konuşurken tamir edilecek bir ayakkabıyı eline alıyor, İhsan'ın tarif ettiği gibi parçalanmış altını kerpetenle söküyor, ya da çivilerini ayıklıyordu.

O gün, öğle vakti, caddenin üstündeki bir ahçıya gittiler. Birer çeyrek ekmekle birer tabak kurufasulye yediler. Üstüne birer de su içtiler, yemek tamam oldu. Daha sonraki günlerde de kömürlükten beraber çıkmaya başladılar.

Kopuk Arif eskici İhsan'ın yanına, bayağı yamanmıştı. Adamda kimsesizdi, iş aramadığı için Arif'e söyleniyordu

ama kendi kazancından ona az çok bir şey yedirmekten geri kalmıyordu.

Hattâ adamcağız, Arif tembellik edip erkenden kalkıp peşine takılmazsa, onu uyandırmadan çıkıp giderken tahta sandığın üzerine bir iki sigara barakıyordu.

Arkasındakilerle yatıp kalkmaktan elbisesi eskidiği gibi çamaşırları da pek kirlenmişti. Değişecek bir başka çamaşarı yoktu. Kendi kendisini kokladığını sezen İhsan:

— Bana bak Arif, dedi. Sarayburnu'nu bilir misin?

— Bilmez olur muyum, dedi Arif.

— İyi ya, kalk oraya git. Orada sığ yerler vardır. Çamaşırlarını güzelce yıka, taşların üstüne ser. Sen de bir yıkan.

— Anadan doğma mı yıkanacağım?

— Canım sudan çıkmazsın. Çıplak olduğunu kim bilecek.

— İyi ya, sonra?

— Sonrası bu işte. Şehir çocuğusun, anlayıversene. Hem sen yıkanırsın, hem de çamaşırın. Bu sıcakta çamaşırların çabuk kurur.

Arif daha okul çağında iken arkadaşlarıyla denize girerdi oradan. Denizin sığ yerlerini iyi biliyordu. Biraz daha ileriye giderse balıkçılarla karşılaşırdı.

İhsan'ın dediğini yapmak zorunda kaldı. Askerden geldi geleli çamaşır değişmemiş, kendisi su yüzü görmemişti.

O sabah kalktı, Sarayburnu'na gitti. Dört beş senedir oralara uğradığı yoktu. Uygun bir yer buldu, soyundu, yarı beline kadar suya girip çamaşırını elden geldiği kadar yıkadı. Taşların üzerine serdi. Açıkta bir balık kayığı vardı. Arif kâh suya giriyor, kâh güneşe çıkıp kızgın taşların üzerindeki çamaşırlarına bakıyor, kendisi de güneşte oturuyordu.

Bir aralık bir balıkçı yaklaştı ona. Gözlerini kısarak baktı.

— Kopuk be, dedi. Seni uzaktan tanıdım. Nerelerdesin?

Arif:

— Askerden yeni geldim, dedi.

— Ne iş yapıyorsun?

— Daha iş bulamadım.

— Ben seni bildim bileli iş ararsın. Peki ne yapıyorsun orada?

— Yıkanıyorum işte.

— Akıntı fazla, gel biraz kürek tut bana. Sular hep atıyor, oltaya mı bakarsın, küreğe mi?

İhsan Efendi, balık tuttuğunu söyleyen Arif'e; iyi biraz ekmek alıp eve gidelim, diyordu.

— Sen biraz açıl da çıkayım.

— Çıkmaya utanıyor musun be?

— Çıplağım da.

— Çıplak mısın? Tuh Allah cezanı versin, neden be?

— Neden olacak parasızlık, anam da öldü, ortada kaldım.

Arif öğleye yakın döndü. Elinde altı tane balık vardı. Doğru izbeye gitti, balıkları bıraktı. Oradan İhsan'ın yanına gitti. Eskici ona bakmadı.

— Ne haber? dedi.

— Dediğini yaptım, dedi Arif. Ama deniz suyu adamı gergin gergin yapıyor. Sonra bir balıkçı tanıdığım vardı, ona kürek tuttum. Altı tane balık verdi bana.

— Ne balığı?

— İstavrit.

— İyi biraz ekmek alıp gidelim. Viranede çalı çırpı çok, bir ateş yakar, korunda kızartırız balıkları.

— Pek ızgaraya gelmez.

— Zeytin yağı kaça, haberin var mı?

Arif sıkılarak:

— Hani balıkların yağsız olduklarını anlatmak istedim, dedi.

O gün ızgara balık yediler. Tekrar işe döndüler. Arif İhsan'a yardım etmeye çalışıyordu. Bir aralık:

— Patron, dedi. Aklıma ne geliyor bilir misin?

— Nereden bileyim senin aklına geleni? dedi İhsan.

— Hani diyorum, o kömürlüğe sağlam bir kapı takılsa.

— Ne olacak? dedi İhsan.

— Hani dışarıdan kilitleyip anahtarı cebine koyarsan kimse girip sahip çıkmaz.

— Kapatmak fena birşey değil, dedi İhsan. Ama sağlam bir kapı kaç para eder bilir misin?

— Ne bileyim.

İhsan birden:

— Bak Arif, dedi. Bizim izbeye giderken o Bobinin yavruladığı kömürlük var ya.

— Evet.

— Onun bir demir kapısı vardır. Hem de çerçevesiyle beraber. Bir paçavracı Ahmet vardı. Süprüntülüklerden, bazen de evlerden paçavra toplar, bunları yıkar, sonra matbaalara satardı.

— Matbaalar paçavrayı ne yapar?

— Ne yapacak, makineleri, mürekkep merdanelerini silerler. Ben de bilmezdim ya, işte o Ahmet anlatırdı. Ucuz zamanda iki yüz lira vermiş bir demir kapı yaptırmıştı:

— Ne oldu o kapı?

— İçeriye doğru açıktır. Çalmadılarsa ona bir bak.

— Bakayım, iyi ama neden serseriler oraya yerleşmemiş?

— Orası çok yağmur tutar. Su basar içerisini. Ha senin elinden iş gelir mi?

— Biraz birşeyler yaparım.

Arif ertesi sabah Bobinin yavruladığı kömürlüğe gitti. Yavrular güneşte yatıyorlardı. Biribirinin üstüne yaslanmışlardı. Bobi onları uyandırmadan açıkta yatıyordu. Köpek Arif'i tanıyordu artık. Altı istavritin kafalarını, kuyruk ve kılçıklarını saklamış, götürüp ona vermişti. Bobi pek beğenmiş olacak ki yine onun eline bakıyordu. Arif:

— Boşuna bakma, dedi. Hem sana göre hava hoş. İki çöp tenekesi devirsen yiyecek birşeyler bulabilirsin? Ama ben ne yapayım?

Bobi kulaklarını oynatarak iyi anlamaya çalışıyordu. Arif

çukura indi, delikten içeriye baktı. Hakikaten kapı arkasına kadar açıktı, öyle kalmıştı. Duvarın içinde çerçevesi de vardı.

Arif oralarda bir paslı temel çivisi buldu. Duvarı kazıyıp kapının çerçevesini çıkartmaya çalıştı. Bu ise pek güç değildi. Çerçeve pek sağlam takılmamıştı. Hem duvarın içine çakılmış kama filân da yoktu.

Epeyce uğraştıktan sonra çerçeveyi kurtardı. Dışarıya çıkıp çerçeveyi iyice kontrol ettikten sonra kapı ile beraber dışarıya aldı. İzbeye kadar götürürken iki yerde dinlendi. Onu içeriye bırakarak döndü.

İhsan ona yan gözle baktı:

— Ne haber? dedi.

— Söktüm kapıyı. Bizim izbeye götürdüm.

— Bizim izbe ha?

Arif sıkılarak:

— Senin izbe, dedi. Benim nereden olacak. Söz gelişi, öyle dedim.

İhsan ellerini biribirine sürtüp tozlarını döktükten sonra kağıt paketten bir sigara aldı, bir de Arif'e uzattı:

— Bakıyorum, pek alıngansın, dedi. Kulak ver bana. Bak benim de kimsem yok. Meyhanede tanıştığım bir iki serseri var, hepsi bu. Demek istediğim iki çıplak bir hamamda yaraşır. Orası benim de izbem değil. Şimdilik benim kadar senin de. Biri çıkıp o arsaya ev yaptırıncaya kadar bizim demektir. Yallah dedikleri zaman çıkarız. Şimdi dinle beni. Çerçeveyi ölçüp biçelim. Küçük gelirse duvarı daraltırız. Büyük gelirse duvarı yontarız, kapıyı takarız oraya.

— Anahtarı yok Patron.

— Kapıyı bulduk, ya onu da uydururuz.

— Çerçeveyi oturtmak için biraz harç ister.

— Sıktın ama, ben o kadarını bilirim. Bu kadar yapı yapılıyor. Viranede teneke çok, hangi yapıdan istesem verirler. Vermeseler bile sıva yaparken dökülen harcı alırız yine işimiz olur.

Birkaç gün sonra kapı izbeye takılmıştı. Çerçevenin etrafını güzelce sıvadılar. İhsan elinden iş gelen bir adamdı. Kapının kilidini muayene ettikten sonra bir hurdacının atıntı anahtarlarının içinden bir tanesini seçti. Adamın ayakkabısının söküğünü de oracıkta diktikten sonra bu anahtarı biraz eğeliyerek kilide uydurdu. Sonra bu izbeye bir pencere açmak, bir de duman deliği yapmak gerekti.

Bu işleri pazar günleri yapıyorlardı. İhsan:

— Taşın kovuğunda bir keski olacak, dedi. Ben onu yolda bulmuştum. Kimbilir hangi taşçınındı. Adam düşürdüğünü anlayınca hayli yanmıştır. Eh, ben almasam bir başkası alacaktı. Onunla duvara daracık bir pencere açalım. İzbenin duvarı tuğladan örülmüş. Kolay oyulur. Bir de soba deliği açarız. Belki pek soğuk havalarda, kar bastırınca çalı çırpı yakarız. Çekici vururken dikkat et, çekiç dökümdür, atıverir.

Arif bir işle uğraşırken İhsan kundura tamir ediyordu. Bu arada tahta, demir gibi viranelerde, yangın yerlerinde ne bulurlarsa alıp izbeye getiriyorlardı. Bu izbe iki metre eninde dört metre derinliğindeydi. Duvarlara demir çakıp üstüne birer tahta koyarak raf yaptılar. Bu arada Arif de kendisine bir kerevet uydurdu.

Diğer günlerde yolun üstünde, duvara dayanıp ayakkabı tamir ederken Arif İhsan'a yardım ediyordu. Eskici bazısına:

— Elimde çok iş var, bir haftadan önce veremem, diyordu. Şimdi Arif onu dürtüyordu. Öyle ya becerebildiği kadar adama yardım etmeliydi. Ekmeğine, emeğine ortak oluyordu adamın.

İhsan çivi çakılacak yerleri işaretliyor ve Arif'e veriyordu. O da bu çivileri dikkatle çakıyordu. Yavaş yavaş ucundan kulpundan becermeye başladığı için İhsan:

— Arif be, diyordu. Sen ekmeğimi elimden alacaksın benim.

Belki dünyada en kolay öğrenilen iş eskicilikti. Arif yeni köseleden pençe yapmasına kadar öğrendi. Eğer ayakkabının kenarları dikiş tutacak kadar sağlamsa, tabanı derince çizerek kenardan iki iğne ve balmumlu iplikle sıkı sıkı dikiyordu. Böyle pençeler pahalıydı. Öyle birkaç çivi çakıp, iki sökük dikmekle olmuyordu. Kösele çok pahalıydı.

Arif hevesi olduğu için değil, can sıkıntısından bu işi öğreniyor ve aç kalmamak için yapıyordu. Artık onun da üstünde oturacak bir tahta sandığı vardı. Bazı dükkân sahipleri tanıdıklarından yamanacak, onarılacak ayakkabı alıp getiriyorlardı. Bu dükkân sahipleri ve dışarıdan müşteriler Arif'e de alışmışlardı. Bazen onu göremeyince:

— Nerede senin çırak, diye soruyorlardı.

— Balığa yolladım, diyordu İhsan.

Arif, anasının zar zor temin ettiği boya sandığını bir viraneye atıvermişti ya? Şimdi küçük bir sandığın üzerine müşteri ayağını koyuyor, Arif tek fırça ile onun ayakkabısını boyuyordu. O fiyakalı boya sandığı yoktu artık. Arif o zaman:

— Atla deve değil a, diyorlardı. Neye bir boya sandığı almıyorsun?

Arif'in yerine İhsan cevap veriyordu:

— Askerden yeni geldi. Hem bir boya sandığı bin beş yüz lira.

Bir ayakkabı boyaması yirmi, otuz liraydı. Bu işde de para vardı ama, Arif bir türlü ağzını açıp da müşteri çağırmı-

yordu. Yalnız İhsan, ayakkabıları boyasız bir kimsenin geçtiğini görünce:

— Boyayalım! diyordu.

Müşteri döner bakar, Arif'in önündeki küçük sandığın üzerinde bir boya şişesiyle bir fırçadan başka birşey görmez:

— Boyacılık öyle mi olur? derdi.

İhsan karşılık veriyordu:

— Sandığı çaldırdık. Şimdilik idare ediyoruz. Sen ne istiyorsun? Ayakkabını boyatmak değil mi? Hale uzat ayağını, beğenmezsen helâl olsun.

Çoğu müşteriyi tavlıyordu. Arif bu yüzden bir iki yüz lira kazanıyordu günde. Kuru tahtada yatmaktan kurtulmuş, Amerikan bezi alarak bir yatak kılıfı dikmiş, içerisine kırpıntı ve paçavra doldurmuştu.

İkinci ay tamamlanmış, Arif hayatında ilk defa az çok bir para kazanmaya başlamıştı. Bunu isteyerek, severek yapmıyordu. Açlığa dayanamıyordu. Hele tütünsüzlüğe hiç.

Utana sıkıla o da geçenlere:

— Boyayalım! demeye başlamıştı.

Aldığı parayı İhsan'ın sandığının içindeki kutuya atıyordu. Artık bir fırçası ve kahverenkli boyası da vardı. Ayakkabıların çamurunu silmek için İhsan'ın sert fırçasını kullanıyordu.

Yolun üstündeki dükkânlardan çıraklarıyla ayakkabı yollayanlar oluyordu. Çıraklar:

— Şunu bir güzel boya ağabey, diyordu. Kasabın yanındaki Manav Ali'nin, boyayınca al getir.

Yaz günü, terlemiş ayak kokan bu ayakkabıları boyamak Arif'in çok canını sıkıyordu, bu işi zorla yapıyor ve başını yana çeviriyordu. Bu hali için İhsan alay ediyordu:

— Ne oluyorsun be oğlum? İnsan kokusudur bu. Hani elinden başka bir iş gelirse hiç durma. Ekmek parası işte. Ben bunca yıldır bu ayak kokusunu çekiyorum.

Arif:

— Bu herifin ayağı büsbütün başka türlü kokuyor, diyordu. Sıçan ölüsü gibi, içim kalkıyor.

— Doğru, diyordu İhsan. Doğru ama ne yapacaksın, yirmi kâğıdı veriyor.

Yollarda, buldukları, bazı evlerin duvarlarından sokağa atılan dal ve yanabilecek ne varsa toplayıp götürüyorlardı. İzbenin bir tarafı tahta parçası, dal ve demirle doluydu. Eski ayakkabılar, yeni kösele parçaları ayrı bir yer tutuyordu. Arif:

— Şu odunları olsun saklıyacak başka bir izbe bulabilsek, demişti.

İhsan:

— Yakında bir apartman dairesine çıkarız, dedi.

Alay ediyordu. Çok sefalet çekmesine, yalnızlığına rağmen neşeli bir adamcağızdı.

Gün dönüyordu. Güneşin harı geçmişti. Sabahları biraz serin oluyordu. İşler sürüp gidiyordu. Arif bayağı bir eskici olmuştu. Fakat bir sigara parasından başka eline bir şey almıyordu.

İhsan, akşamları işi bırakınca ellerini yıkıyor ve meyhanenin yolunu tutarken Arif'e de yiyecek parası veriyor veya gelirken alıp getiriyordu.

Bir pazar sabahı yangın yerinde patlama duyarak dışarıya çıkmış ve köpeğin uzun uzun bağırdıktan sonra sesinin kesildiğini duymuşlardı. Onlar ortaya çıktıkları sırada, omuzunda çifte bulunan bir adam yanlarından geçip gitti. İhsan:

— Köpekleri öldürüyorlar, dedi.

Arif üzüntü ile:

— Bobiyi de vurdular mı dersin? dedi.

İhsan:

— Eh dedi. Buralarda başka köpek olmadığına göre...

— İyi ama yavruları vardı?

— Yavruya kim bakar. Onları da vururlar. Bu Bobi köpek makinesi sanki. Geçen yıl da beş tane birden doğurmuştu. Kurnaz köpektir. Öyle zehir katılmış yiyecekleri yemez. Adamları tanır, bucak buak kaçar. Ama yavrular zehirlenip ölmüşlerdi. Her hâlde bu yüzden çifte ile vurdular.

— Günah be?

— Arkadaş, insanlara da günah. Bu köpekler en fazla kuduz hastalığını yayan yaratıklardır. Köpek mi seviyorsun, al evine. Gerekeni yap. Sokakta yakalanını vursunlar.

Kömürlüğe vardıkları zaman İhsan:

— Tamam, dedi. Haklamışlar işte.

Bobi yamyassı olmuş, ağzı yarı açık, ağzından kan da sızmış yatıyordu. Karnına yapışmış olan iki yavru da cansızdı. Ağızlarında süt artığı vardı. Üçüncü yavru şaşkın, ürkek duruyordu. İhsan çukura inerken korkudan bağırarak kömürlüğe kaçtı.

İhsan ayağı ile Bobi'yi ve iki yavruyu dürttü. Üçü de çoktan ölmüştü. Arif:

— Bunlar epeyce büyük, dedi. Hâlâ mı meme emiyorlardı?

— Bobi iyi anaydı, dedi İhsan. İşte sonunda kendisini çocuklarına feda etti. Köpekler bile ana olmasın.

Arif annesinin sık sık söylediği bu sözü hatırladı. O da kendisini oğlu için feda etmişti. Yaşadığı kadar durmadan didinmiş, yiyecek parası, giyecek parası, tütün parası diye kendi rahatını huzurunu bırakmıştı.

Ölü köpekleri çıkartıp yola attılar. İhsan:

— Köpeği öldürene sürükletirler, dedi. Biz buraya kadar çıkartalım. Belediye alsın.

Arif vurulmaktan kurtulan yavruyu tatlılıkla çağırdı. Yavru korka korka kuyruk sallıyor, belini kırıyor, kulaklarını kısıyordu. İhsan:

— Sen onu bizim eve götür, dedi. Biraz peynir kırıntısı vardı. Köpekler peyniri çok severler. Ben açık dükkânlardan birşeyler alayım. Çabuk gelirim. Ha, sen tenekeyi de çeşmeden doldur.

Arif sağ kalan yavru köpeği izbeye götürür.

Arif kapının anahtarını aldı, köpeği de karnının altından tutarak izbeye gitti. Peynir kırıntılarını köpeğe verdi. Köpek iştahla ve hırsla yedi, daha istiyordu. Arif:

— Hepsi o kadar, dedi. Hele sen burada beni bekle, ben suya gidiyorum.

Tenekeyi alıp kapıyı kapattı. Suyu çeşmeden doldurdu. İzbeye dönerken köpeğin viyakladığını duydu. Köpek yavrusu kapatılmaktan hoşlanmamıştı. Belki de yalnız kalmak istemiyordu. Arif:

— Huysuzluk yok, dedi. Bundan sonra böyle, anladın mı?

Köpek, evet der gibi belini kırdı, bir iki defa kulaklarını kısıp açtı, sonra Arif'in ayaklarının dibine yattı ters döndü. Arif ayağının ucuyla köpeği okşarken:

— Ayıp, dedi. Her tarafın meydanda. Kalk bakalım. Sana köşede bir yer yapayım, bir de su kabı lâzım sana.

Odunların yanında köpeğe bir yer yaptı. Viranede bulup mala gibi kullandıkları sırları dökülmüş bir porselen tabağı yıkadı, içine su koydu, köpek hiç nazlanmadan lak lak içti.

Biraz sonra da İhsan geldi. Köpek ayak seslerini duyunca havlamaya başlamıştı. Sonra geleni tanıdı ve yaltaklandı.

Dışarıda ateş yaktılar. İhsan fasulye almıştı. Bir domates, bir iki baş soğan, biraz acı biber, ve bir parça yağ almıştı. Arif fasulyeleri ayıklarken o tencereyi ateşe koydu, yağı, doğradığı soğanı, domatesi birden tencereye koydu, karıştırmaya başladı. Arif fasulyeleri yıkarken İhsan seslendi:

— Kasaba uğradım. Bobinin vurulduğunu söyledim, dedi. Ara sıra kasaba uğrardı da emzikli diye bir iki parça et atardı önüne. Bir tek yavru kaldığını söyledim. Bir kâğıda pirzola başlarından artan kemikleri koydu. Bak şunlara bir kere.

Arif kâğıdı açıp baktı, sonra:

— Bunlar bayağı kemikli et patron, dedi. Temiz değil mi?

İhsan:

— Temizliğine temiz, dedi. Ayrı bir teneke var, müşterinin almadığı böyle kemik parçalarını o tenekeye atarlar. Bazı fakir fukara gelip istermiş. Köpekleri için para ile alanlar oluyordur.

Arif'in yüzü kızardı. Anasını hatırlamıştı. Bazen kasaplara gider, köpeğe diye böyle atıntı etleri alır, onları yıkar, o etlerle fasulye pişirir, ya da kaynatıp suyunu alırdı. Bir gün Arif:

— Anne, demişti hangi köpeğe aldın bu kemikleri?

Annesi içini çekerek:

— Oğlum bizden âlâ köpek mi olur? demişti.

Sonra oğlunun gururunu düşünerek:

— Kendim için söyledim, demişti. Eh, düşmez kalmaz bir Allah.

Arif içini çekerek:

— Patron, dedi, hani bu kemikleri tencereye atsan, bir iki çevirsen fasulye daha lezzetli olur gibime geliyor.

İhsan:

— Anlaşıldı, dedi. Getir bakayım şunları.

Hakikaten öğle yemeğindeki fasulye çok lezzetli olmuştu. Doyasıya yediler akşama da kaldı. Suyuna ekmek doğrayıp bir kaç kemik de koyarak yavru köpeğe verdiler. İyice acıkmış olmalı ki yiyip bitirdikten sonra kabı da bir zaman yaladı. Arif:

— Patron, dedi. Bu yavruya Fındık desek olur mu?

— Olur, dedi, İhsan. Ben artan derilerle bir tasma uydurayım. Sahibi var, diye belki öldürmeye kalkmazlar.

Tasmaya bir de ayakkabı tokası takılmıştı. Köpek önce bu tasmayı boynundan söküp atmak için çok uğraştı, hatta viyakladı. Ama aldırış etmediler. Kendisine bir fenalık yapılmış gibi açık kapıdan kaçıp gitti. İhsan:

— Büyük safa geldin, dedi. Daha iyi yer bulursan hiç durma.

Fakat arası çok geçmeden köpek geri geldi. Gelir gelmez de kabına giderek su içti. Hayli koşmuş, yorulmuş olacak ki, bir zaman dili dışarıda soluduktan sonra kıvrılıp uyudu. İhsan:

— Anasını, kardeşlerini aramaya gitti her hâlde, dedi. Baksana, vakit vakit uluyor. Ulumak köpeklerin ağlamasıdır.

Arif çöplükte bulduğu bir tarafı kırık tırpanla kuru otları, molozları evin önünden atmaya çalıştı. O gün akşama kadar epeyce temizlik yapmıştı. İhsan hava kararırken:

— Eh, dedi. Benim gitme vaktim geldi. Senin bir eksiğin yok a?

Soluk cekedini giyip gitti. Arif epeyce yorulmuştu, yatağına uzandı. Yemek vaktine kadar dinlendi. Sonra bir tahta sandığın üzerine sofrayı kurdu. Fasulyeyi ısıtıp yedi, köpeği de doyurdu.

Hava iyice kararınca köpek mızıklanmaya başladı. Bir zaman uludu. Arif onu yanına çağırdı Viyakladıkça eliyle sırtını okşadı.

Fındığın ilk öksüzlük gecesi böyle geçti. Arif onu pek sevmişti. Ertesi gün İhsan'la birlikte işe giderlerken köpeği de peşlerine taktılar. Yangın yerinden pek çıkmak istememiş, arkalarından ulumuş, sonra Arif çağırınca koşarak yanlarına gelmişti.

Bütün gün onların yanından ayrılmayan köpek gelip geçene de havlıyordu. Yangın yerindeki yola çıkardıkları Bo-

bi ile iki yavrusunun ölüsünü çöpçüler kaldırmış olacaktı ki bıraktıkları yerde göremediler.

Daha sonraki günlerde de Fındık onların peşinden ayrılmadı. İhsan iyi huylu, yumuşak başlı bir insandı. Dört aydır beraber oturduğu Arif'e bir defa bile kırıcı bir söz söylememiş, onun yiyeceğini ve sigarasını düşünmüştü. Arif de onun hatırını sayıyor ve iyiliğini hiç unutmuyordu.

Bir pazar günü daha izbenin etrafını temizleyen Arif toprağın altında kalmış bir demir parmaklık buldu. Bu her hâlde yanan evin bir penceresinden düşmüş olacaktı. Zaten ne tarafı kazsa tuğla çıkıyordu.

Arif demir parmaklığı içeriye aldı, temizledi, öteki toplanmış, demirlerin yanına koydu. İhsan:

— Fena değil, dedi. Biraz paslanmış ama temizlenebilir. Şimdi demir çok pahalı. Kaç kilo gelir dersin?

— Epeyce ağır, dedi, Arif. Hiç olmazsa yirmi beş kilo var.

— O kadar olmalı.

— Ne yapacağız bunu?

— Ne yapacağız, öteki demirlerle birlikte satarız. Hem burada yer açılmış olur, hem de elimize para geçer. Elli kilo demir, yedi sekiz liradan satsak dört yüz lira filân eder. Şimdi demir altın değerinde.

— Bir saç soba alalım mı Patron?

— Delik hazır olduğuna göre üç boru, iki de dirsek. Biri zıvana olacak.

— Zıvana nedir Patron?

— Hani sobanın arkasına takılan dirsek var ya, işte o. Sonra sen epeyce tuğla toplamışsın. Bunlar hem de sırlı tuğlalar. Bunca zaman toprak altında kalmış, sapasağlam.

— Onları da satacak mıyız?

İhsan:

— Hayır, dedi. Bunu düşünmedim. Ama bu çeşit tuğla her zaman para. Şimdilik topladıklarını iyice temizler, sağlamlarını kerevetlerin altına yerleştirriz. Bir yandan da yenilerini aramalıyız.

Eskici bir sigara uzatırken:

— Bak Arif, dedi. Benden geçti ama sen daha genç adamsın.Yirmi iki yaşındasın. Benim gibi ellilik değil. Böyle âvâre olma. Bir baltaya sap ol. Bir işin ucundan tut. Pekâlâ elinden iş geliyor

— Okumam, yazmam yok ağabey. Sözde hoca oğluyum. Eğer başımda baba olsaydı beni döver, zorlar okuturdu. Ama zavallı anam değil dövmek, beni yüzlemek bile istemezdi. Benim gibi karacahilin birine kim iş verir?

İhsan:

— Pekâlâ okuyorsun, dedi. Yazın da var.

— Askerlikte subayın zoru ile biraz öğrendim. Ama bu işe yarar bir şey değil ki. Rençberlik mi yapayım? Yoksa kundura boyacılığı mı?

— Hangisini istersen onu yap. Ama düşün ki birbirimize yardım edemiyeceğimiz günler olur.

— Yani savuşup gideyim mi ağabey?

— Benim canımı sıkma Arif, lakırdıyı ters anlama. Yalnızlık çok zordur. Sen de benim gibi bir içkiye yakalanırsan bir daha kurtulamazsın.

Arif somurtmuştu. İhsan:

— Tuğladan açıldı bu lakırdı, dedi. Bu izbede insan ne kadar zaman yaşıyabilir? Yavaş yavaş içerden erimeye başlarız. Bir ev başımızı sokacak bir odacık olsun yapmalıyız. Ama nereye, hangi arsaya? İşte bunu bilmiyorum. Ama başımızı sokacak bir yer lazım. Şimdilik eskicilik fena değil. Ama kışın iş daha fazla olduğu hâlde sokakta çalışılamaz. İki günde kıkırdar insan.

— Patron, sen kışları ne yapardın?

— Bir bakkala bırakırlardı eskileri. Oradan alır, burada çalışırdım. Ama artık bakkal yok. Bir aralık takımları bir zembile koyarak sokak sokak dolaşırdım. Elime çekici almadığım gün olurdu. Ama bazen de bir eve girer, orada verilen pabuçları pençelerdim. Akmazsa damlardı. Bir dükkân açmak lazım oğlum. Buna çalışmalıyız. Bakarsın eski derken yeni kundura yapmaya başlarız. Ismarlama daha pahalıdır, hem de kârlı iştir. Yeter ki insan çalışsın. Nice insanlar bilirim küçük bir tahta kutuyu boynuna asarak makara, tire satarken dükkân sahibi, daha sonra mağaza sahibi olmuştur.

— Benim aklım pek ermiyor ağabey. Sen söyle ben onu yapayım.

— Pekâlâ, pazar günleri, hava şırlamadan önce sen tuğla toplamaya bak. Ben de sıvalarını filân kazırım. Bakalım Allah ne gösterir.

Arif bir yerde, toprağın altında bir tuğla gördü mü hemen orasını eşelemeye başlıyordu. Toprağın altında kalmış olan duvarlardan sıra sıra tertemiz tuğlalar çıkıyordu.

Bir iki gün içinde tuğlayı koyacak yer bulamadılar. İzbenin yanına istif etmeye başladılar.

Hurda demirler satıldı. Elbise satan eskiciden birer eski palto satın aldılar. Kışa hazırlanıyorlardı.

Bu arada Fındık da onlara iyice alışmıştı. En çok Arif'in peşi sıra gidiyordu. Arif kapının yanından duvarı delerek köpeğin sığabileceği kadar bir delik açtı. Hayvan kendi kapısını belledi, oradan girip çıkıyordu. İhsan bir gün bir yapıdan aldığı boya ile demir kapının üstüne ESKİCİ yazısını yazdı. Böylece onlar yokken başka serserilerin gelip izbeye sahip çıkmalarını önlemek istiyordu.

Yavaş yavaş hava bozdu, yağmurlar başladı. İhsan yazıhanelere kiraya verilen bir iş hanının giriş yerinde çalışmak

için odabaşı ile anlaştı. Orada oturmak ve eskicilik yapmak için ayda beş yüz lira verecekti. Bu da pek fazla bir kira değildi.

Giriş yeri biraz dar olduğu için çalışmak güç oluyordu. kalabalık geçerken işi bırakıp yol vermek gerekiyordu. Ama bu arada Arif de eski bir boya sandığı bulmuş, bir iki renk boya ile iki fırça almıştı. Hana girenler hemen ayaklarını sandığın üstüne koyup:

— Şuna iki fırça salla, diyorlardı.

Anasının sağlığında yapmadığı işi Arif artık yapmak zorunda kalıyor, içerliyor, ama dişlerini sıkıp sabrediyordu. Kaderi onu şunun bunun kirli kunduralarını fırçalamak zorunda bırakmıştı.

Eskici İhsan öldü. Buna acımak mı gerek, yoksa sevinmek mi? Bunu Arif kestiremedi. Ama bu adamın yaşantısında büyük acılar vardı. Az konuşur, çok düşünür, durup dururken içini çekerdi. Her hâlde acılar, sıkıntılar görmüş, mutsuz bir adamdı. Elinden iş geldiği, kendi söylediği gibi, bir çok işe girip çıktığı hâlde eskicilikte kalması insanı şaşırtıyordu.

Tek başına, dört beş yıl yaşamıştı o izbede. Bulabilirse mangal kömürü yakmış, bulamazsa çuvalları örtünüp kış boyunca titremişti. Eskicilikten kazancı günde dört, bazen beş yüz liraydı. Eli çabuk ve marifetliydi. Pek pazarlığı sevmezdi. Kendisi zenginmiş gibi fakirlere acırdı. Onlardan para almazdı.

Hiç kimseyle geçinemediği hâlde işte Arif'le sekiz ay geçinmiş, onu yanında barındırmış, kazancı ile yedirip içirmişti. Bazen Arif onun yatağına uzanıp uyuya kalır, İhsan izbeye gelir, onu uyandırmadan yerde yatardı.

Bu ölüm belki de onun istediği gibi olmuştu. Her zaman içtiği meyhanede yine içmiş ve yere yığılmıştı. Bu gedikli müşteriyi kaldırmaya çalışan iki garson onun öldüğünü

görmüşlerdi. Kimi kalp krizi, kimi çatlama demişler. Karakola haber verilmiş, hastaneye kaldırılmış, aranmış, taranmış ne kimin nesi olduğu belli, nede adresi var.

Zavallıyı morga kaldırmışlar. Arayan soran olmayınca da daha fazla bekletmeyip mezarlığı yollamışlar.

Arif onun içtiği meyhaneyi biliyordu. Fakat İhsan onu oraya hiç sokmamıştı. Bir iki defa meyhanenin önünde ayrılmışlardı.

O gece İhsan gelmemişti. Arif üzerine çöken bir ağırlıkla uyanmış, küçük pencereden giren ışıktan sabah olduğunu anlamıştı. Köpek dışarıda gelip geçene havlıyordu. Arif doğrulup oturdu, bakındı:

— Patron gelmemiş, diye düşündü.

Kalktı, hava soğuk ve yağışlıydı. Sobaya bir kaç parça dal attı, yaktı, derme çatma çaydınlığa ve bir teneke kutuya su koyup çay hazırlamaya başladı. Tahta kutulardan birine iki çay bardağı, birer dilim ekmekle ortaya peynir kutusunu koydu. Bekledi.

İhsan gelmemişti. Arif ona ölümü kondurmadığı için merak ediyordu. Acaba nereye gitti? Bir trafik kazasına filân uğramasın?

Öğle oldu, akşam oldu İhsan yok!

Üstünden bir gece daha geçti. Arif hemen hemen bu ikinci gece hiç uyumadı. Hep rüzgârın uğultusu arasında ayak sesleri duyar gibi olmuştu. Fındık da huzursuzdu, bir türlü uyumuyor, kulak kabartıyor, ara sıra baş kaldırıp dinliyordu. Bir iki defa mızıklandı. Arif:

— Bir de sen tüy dikme üstüne, dedi. Karnın tok, sırtın pek.

İhsan ortalarda yok.

Mutlaka başına bir hal gelmişti. Arif böyle düşündü. Boya sandığının kayışını omuzuna taktı, kapıyı kilitledi, anah-

tarı İhsan'la peyledikleri yere sakladı. Kalkıp gelirse anahtarı bulur, dışarıda kalmazdı.

Arif köpeğin kabına su koymuş, çanağına da ekmek doğramıştı. Fındık artık bayağı bir köpek olmuştu. Fazla büyük değildi. Orta boy bir finoydu. Aslında anası Bobi orta boyda bir sokak köpeği idi. Fındık böyle ufarak kaldığı için babasının bir fino köpeği olduğu anlaşılıyordu.

Fındık bacağına bakmadan iki misli sokak köpekleriyle dalaşıyordu. Hırslı, aynı zamanda akıllı bir köpekti. Hemen hemen laftan anlıyordu. Çünkü köpekler de değil, insanlarla büyümüştü. Gel, git, otur, kalk, ye, iç, eve git gibi sözleri kesin olarak anlıyordu. İhsan da, Arif de ona dil terbiyesi vermişlerdi.

Arif boya sandığı ile apartmanın pasajına gitti. Biraz içeriye çekilerek küçük iskemlesine oturdu. Binadaki yazıhaneye gelen memurlar onun önünden geçerken hemen ayaklarını birer birer boya sandığının üstüne koyuyorlardı. Islak ve çamurlu bir havaydı.

Arif ayakkabıları temizliyordu. Ayağını koyan adam:

— Paçalarımı da süpür, diyordu.

Arif bu işi de yapıyordu. Birisi çattı:

— Dün neredeydin?

— Bir işim çıkmıştı, dedi Arif.

— Ne işin çıkacak senin? Yazıhaneye çamurumla girdim.

Arif tiksindiği bu işi yapıyordu ama yine de anası gibi tok gözlüydü.

O gün Odabaşı da gelmişti:

— Ne oldu Arif, dedi. Dün ikiniz de gelmediniz?

Arif yalandan hoşlanmadığı için:

— İhsan Efendi nereye gitti bilmiyorum, dedi. İki gecedir yok.

— Bir yerde sızıp kalmıştır sarhoş.

— Kırk sekiz saat oldu, bu kadar sızılmaz ki.

— Belki evindedir.

— Belki.

Arif'in o dakikaya kadar İhsan'ın öldüğünden haberi yoktu. Akşamı bekledi. Onun içtiği meyhane akşam yemeğine doğru açılırdı. Akşamcılar bu saatte gelirlerdi.

Arif sandığı pasajda bırakarak meyhaneye gitti. Kapıdan girdi, gözleri ile onu aradı. Bir garson yanına sokuldu:

— Birine mi baktın? dedi.

— Şey, dedi Arif. Bir arkadaş vardı. Her akşam burada içerdi.

Garson biraz kuşkulu:

— Akraban filân mı? diye sordu.

— Hayır, dedi Arif. Tanışırız, o eskicilik yapardı.

— Sen İhsan Efendi'yi soruyorsun, sarhoş İhsanı.

— Evet, o?

— Arkadaş, evvelki akşam içti içti yığıldı kaldı. Karakola haber verdik. Hastahaneye kaldırdılar. Daha buradayken ölmüştü.

— Ölmüş müydü?

— Evet.

— Yaaaaaaa!

Arif önce kızarmış, sonra yüzü iyice solmuştu. Garson:

— Ne yapalım, dedi. Biz de dünyaya kazık çakacak değiliz a. Ama doğrusunu istersen hepimiz severdik onu. Bahşişi bol bir sarhoştu. Ben iki yıl önce geldim buraya, onun bir akşam uğramadığını hatırlamazdım.

Arif yıkılmış gibi oradan uzaklaştı. O gün, on oniki kişinin paçalarını ve ayakkabılarının çamurunu temizlemiş beş

boya boyamıştı. Manavın da o leş gibi kokan ayakkabılarını, burnu kırıla kırıla boyamıştı. Bütün o günkü kazancı ikiyüz lira.

Arif bu parayı üzülerek aldı. Her zaman İhsan'a verirdi. Şimdi cebine atmaya sıkılıyordu. Ayrıca iki kişi gelmişti. Ellerinde altı delik ayakkabı vardı. İhsan'ı sormuşlardı da Arif:

— Bugün gelmedi, demişti.

Sonra ayakkabıların temizliği ve müşterinin paralı oluşu dikkatini çekmiş, müşteri kaçırmak istememişti. İhsan'ın geleceğini umarak almıştı ayakkabıları da:

— Yarın geçerken uğrayıverin, en az öbür güne hazır olur, demişti.

İhsanın öldüğü haberini aldıktan sonra pasaja döndü, ayakkabıları aldı ve izbeye vardı.

Kış günü hava erken kararıyordu. Arif lâmbayı yaktı, köpeği içeriye alarak kapıyı içeriden kilitledi.

Dışarıda pıtır pıtır yağmur yağıyordu. Bir aralık gözleri yaşardı. İhsan'ın boş kalan yataklığına baktı, içini çekerek:

— Zavallı, dedi. Böyle mi olmalıydı? İyi insandı o.

Köpek kendisini dinliyordu. Ağzına bakıyor ve başını sağa sola yatırarak söylenileni anlamaya çalışıyordu. İhsan:

— Fındık, dedi. Patron öldü.

Hayvan izbedeki eksikliği duyuyordu. Onun için ikide bir kapıya gidiyor, dışarıya çıkmak istiyordu.

Arif istemiyerek biraz pastırma doğradı, iki yumurta kırdı. İşhatsız bir yemekten sonra düşünmeye başladı.

Her dakika dışarıdan kapının vurulacağını sanıyor, o tarafa bakıyordu. Uyuyamıyacaktı.

İhsan'ın takımlarını çıkardı. Aldığı ayakkabıların altını temizledi. Kâğıttan bir model çıkartıp bir çift pençe kesti. Islattı, bir iki çivi ile ayakkabının altını besleyip eski kösele

parçaları çaktıktan sonra pençeyi koydu. Kalıba soktu. Çekiçledi. Sonra ikinci teki de hazırladı. Birincisinin pençesini dikişle sıkıca dikti. Köselenin yarık yerini çekiçle dövdü, güzelce tıraş etti. Sonra öteki tekini ele aldı.

İlk defa İhsan'ın kontrolündan yoksun olarak pençe yapıyordu. Ama ondan gördüklerini dikkatle uygulamıştı. Topukları da yapıp ayakkabıları kalıba koyarak yatağına uzandı.

Saat on iki olmuştu. Sobaya bir iki dal parçası daha attı. Ancak sabaha karşı üşüyürek örtünmüş ve uyumuştu. Lâmba bütün gece yanar kalmış.

Köpeği içeri alan Arif İhsan Efendi'nin ölümünden üzülür, gözleri yaşla dolar.

Sabahleyin pasaja gitti. Boya sandığını orada bırakmıştı. Bir memur gibi yerine oturdu. Bir sigara yaktı. Memurlar gelmeye başladılar. Dışarıda ince ince yağmur yağıyordu. Odabaşı yine sordu:

— Nerede kaldı seninki? dedi.

— Sorma Ali Efendi, dedi Arif. İhsan Efendi ölmüş.

— Ne, ölmüş mü İhsan?

— Evet, sizlere ömür.

— Yapma be yahu.

Odabaşı çömeldi, başını Arif'in başına yaklaştırdı:

— Neden öldü ki?

— İçkiden, dedi Arif.

— Yahu, neye haber vermedin, adamın cenazesine olsun giderdim.

Arif içini çekti:

— Haberim olmadı ki, dedi. Beraber oturuyorduk. Her akşamki gibi meyhaneye gitmişti, gelmedi. Ertesi gün bekledim. Nihayet dün akşam meyhaneye uğradım, yere düşmüş, hemen ölmüş, hastaheneye kaldırmışlar.

Odabaşı pasajdaki dükkânlara ve üst kattaki yazıhanelere bakar, aynı zamanda kahve ocağında bir ocakçı çalıştırırdı. Paralı adamdı, her dükkândan, her yazıhaneden bir para alırdı.

Akşama doğru Odabaşı yine geldi:

— Bana bak Arif, dedi. Ben burada eskicilik yapması için İhsan'a müsaade etmiştim. Şimdi adamcağız öldü?

Arif o kadar aptal değildi. Hemen:

— Buraya beş yüz lira verdiğini biliyorum, dedi.

— Biliyorsan iyi bil. Beş yüzü senden alırım. O da şimdilik.

Arif bu para canlısı adama içinden kızdı ama belli etmedi. O gün ayakkabıları iki yüz ellişer liradan pençe parası alarak sahiplerine vermişti. Ayağı su alan, yama için geliyordu. Çamur kazımak, paça süpürmekle gündelik doğrultuluyordu ama Arif bu işi hiç sevmiyordu. Şunun bunun ayağına kapanmak, sonra emeğini karşılarmış gibi bir kaç bozuk parayı yere atıp gitmekle kendisine hakaret eden insanlardan iğreniyordu. Ama ne yapacaktı? İşte peşine takılıp gelen Fındık dışarıda onu bekliyordu. Bir iki defa içeriye girmek istemiş, ama Arif darılmıştı:

— Dışarıya çık. Burası bizim izbe değil.

Zavallı köpek soğuk ve yağışlı olan sokağa çıkmak zorunda kalıyordu.

Kopuk Arif artık Boyacı Arif, Eskici Arif olmuştu. O kış çok sıkıntı çekti. İhsan'ı bir türlü aklından çıkartamıyordu. Yalnızlıktan sıkıldığı kadar korkuyordu da. İnsanın başına ne geleceği belli olmazdı. Bir kaza, bir hastalık ölüm getirebilirdi. Böyle bir izbede bir fare gibi ölmek çok acıklı olurdu.

Ama Arif bu işi bırakamıyordu. Gündüzleri kundura boyuyor, paça temizliyor, vakit buldukça ayakkabı tamir ediyordu.

Birkaç defa boya, iki defa kösele ve balmumu ile ip almıştı. Bazen anasını hatırlıyor ve:

— Sağ olsaydı da beni para kazanır görseydi, diyordu.

Annesinin bulup buluşturduğu bir işte çalışsaydı şimdiye kadar daha iyi bir durumda bulunurdu. Ama kısmet böyleydi.

Kış gecelerinin boyunca üşüdü, titredi, gündüzleri pasajın girişindeki hava akımında hasta hasta paça temizledi, ayakkabı boyadı. Bir çoğunun söylediği gibi, tembellik fitil fitil burnundan gelmişti.

Havalar biraz düzelip de yağış kesilince caddenin güneş tarafında İhsan'ın eskici takımlarını ve boya sandığını da alarak kâh ayakkabı onarımına, kâh ayakkabı boyamaya başladı. Ali Efendi pasajda çalışması için ondan bin lira aylık istemişti.

O çalışırken Fındık yanına geliyor ve başka köpeklerle dalaşmadan oturuyordu. Arif yalnızlıktan onunla konuşuyordu.

Bir gün böyle söylenirken yandaki dükkânından çıkan bakkal yanına gelmiş, sormuştu:

— Arif, kiminle konuşuyorsun?

— Fındık'la ağabey, dedi Arif.

— Köpek lakırdı anlar mı?

— Eh az çok anlıyor.

— Tek tük kelimeleri hadi anladı diyelim. Ama böyle uzun uzun konuşmayı da anlamaz ya.

— Ağabey, anlamazsa da dinliyor işte. Benim anacığım öldü, onunkini zehirlediler. Zaten babalarımız çoktan ölmüştü. İkimiz de öksüz ve yetimiz.

— Oğlum, kimsenin anası babası insana baki değildir. Senin akraban filân yok mu?

— Yok be ağabey. Olsaydı anacığım söylerdi.

— Baban neciydi?

— Orasını hiç sorma. Müslüman adamdı. Abdest almadan sofraya bile oturmazdı. Gece yarısı kalkar Kuran okurdu. İmamdı kendisi. İşte imam babanın oğlu Arif eskici oldu.

— Tasalanma be oğlum. Olan olmuş. Kaderi geriye çeviremezsin. Alnının yazısını, tebeşirle yazılmış değil ki silesin. Sonra, dinle beni. İşin fenası olmaz. Doğru ol, dürüst ol yeter.

Öğüt vermeye, güzel laf etmeye gelince herkes konuşuyordu. Ama bu bakkal doğruluktan, dürüstlükten söz ederken insan aldatmakta birebirdir. Teneke teneke peynirleri, çuval çuval şekerleri evine taşır, neye böyle yaptığını soranlara, dükkânında yer olmadığını söyler, fazla para hesaplar, eksik tartardı.

Ama bir iyiliği vardı. Arif'in yanında saatlerce, kımıldamadan duran Fındığa, ara sıra yoğurdun tozlanmış, kirlenmiş kaymağını, ya da işçilere sandöviç yaparken kaşarın ayıkladığı kabuklarını getirir:

— Al bakalım köpoğlu, derdi.

Fakat köpek yemiyordu. Mahallede bir aralık yine köpekleri vurmuş ve zehirlemişlerdi. Her nedense Fındık ne çöp tenekesi karıştırır, ne de atılan bir şeyi alıp yerdi.

Bakkal bunu bildiği için:

— Söyle şuna da yesin be Arif, diyordu.

Arif verilen yiyecekleri göstererek:

— Fındık, ye oğlum, dediği zaman da köpek fazla bir arsızlık göstermeden ve hafiften kuyruk sallayarak yiyordu.

Bakkal bazen ahçıdan tepsi ile yemek getirtir, artan tavuk kemiklerini, derileri, et yemeğinin artığını, bazen de et suyuna ekmek doğrayarak getirip köpeğe veriyordu.

Fındığın öğle yemekleri böyle çıkıyordu. Ama kimse birşey vermezse Arif bakkaldan aldığı ekmek ve peynirden ona da bir pay ayırıyordu.

Arif bu eskicilik işine başladı başlıyalı, şu yalnız kaldıktansonra, biraz hasis ve üç gözlü olmuştu. On liradan aşağıya ayakkabı boyamıyor ve iki yüz elliden aşağıya pençe yapmıyordu.

Hemen her gece, on ikiye kadar izbede tamir yapıyordu. Pençe işine aklı iyice yatmıştı. Akşam yemeğini yedikten ve sigarasını da içtikten sonra İhsan'ın örsünün başına geçi-

yor, lambanın ışığında saatlerce çalışıyordu. O üç numara lâmbayı bırakmış, daha büyük bir gaz lâmbası almıştı. Lâmbayı yakınına koyarak çalışıyordu.

Kılığı kıyafeti hiç de düzgün değildi artık. Pantalonunu bir iki yerinden yamamıştı. Dirsekleri yırtıktı ceketinin. İhsan Efendi'nin gümüşlü önlüğünü beline bağlıyarak çalışıyordu. Bazen boya sandığını bakkala bırakıp yalnız eskici takımlarıyla izbeye dönerken evlerden seslenenler oluyordu.

Arif içerlek bir kapının dışında, kendisine gösterilen bir terliğin söküğünü dikiyor, ya da ucu kalkmış bir çocuk ayakkabısının altına iki çivi çakıyor, ne verileceğini soranlara:

— Ne bileyim, diyordu. Eski ayakkabı filân varsa verin.

Hele apartmanda oturanlar, koyacak yer bulamadıkları için, biraz eskimiş ve altı deilinmiş ayakkabıları verecek yer ararlardı. Arif böyle ayakkabıları topluyor, altına sağlam bir pençe geçiriyor, güzelce boyuyor, yepyeni gibi, caddenin kenarında, çalışırken yanına koyuyordu. Sorana:

— Bir müşterinindi, diyordu. Taş gibi ayakkabı. Bana pençe yaptırttı. Sonra da ayağımı sıktı diye bana bıraktı.

Alacaklı oldu mu, hemen ayakkabıyı giyiyor, bir yokluyor, sonra:

— Kaça olacak, diyordu.

— Beş yüz kâğıt.

— Yahu bu eski ayakkabı.

— Bu eski dediğin ayakkabı yeni yapılanlara taş çıkartır. Bir kere dikkatli bak.

— Şuna iki yüz vereyim.

— Yalnız ikiyüz elliye pençesi. Altı saat emeğim var.

— Dört yüz.

— Sen mağazadan yeni bir ayakkabı al kendine.

Arif satıyordu, sonra, para biriktiriyordu. Paça süpürmeden, kundura boyamadan ve ayakkabı onarmadan aldığı paranın yarısını olsun saklıyordu. Kendisine bir kat elbise alabilirdi. Ama o bu kıyafetine razıydı. Eskici milleti ütülü pantalonla gezmez a. Dizleri yamalıysa yamalı, dirsekleri delinmişse delinmiş.

İlkbahar ayının başında bankaya götürüp dört bin lira yatırmıştı. Gişedeki memur sormuştu ona:

— Para senin mi?

— Beyim, niye sordunuz?

— Hiç, merak ettim.

Canla başla çalışıp para biriktirmeye çalışan Arif biriktirdiklerini Banka'ya yatırıyordu.

— Galiba kılığıma baktınız da niye sırtıma bir kat elbise almayıp da bankaya para yatırdığıma şaştınız. Ben sokak sokak dolaşmaktan usandım. Bir dükkân açacağım da onun için para biriktiriyorum.

— Çok iyi, başarılar dilerim.

— Sağ olun!

Arif böyle konuşurken Fındık bankaya girmek istemiş, hademe ona bir tekme sallamıştı. Arif kapıya kadar gidip:

— Fındık, dışarıda bekle, dedi.

Köpek banka kapısının yanında yere oturdu ve bekledi. Sonra Arif'in peşine takılarak çalıştığı yere gitti.

Fındık yaşına geldiği hâlde Fino azmanı, ama güzel bir köpekti. Arif onu çeşmeye götürerek yıkıyor, iyice kuruluyordu. Bu yüzden tüyleri daima temiz ve parlaktı. Bu tüyler hayvan büyüdükçe değişmiş. Fındık siyah renk üstüne beyaz poftalı olmuştu.

Arif boyadığı bir ayakkabıyı sahibine vermeye, veya karşı apartmanın bir dairesinden, pencereden bir ayakkabı atıp kendisine seslenirler de ayakkabıyı almaya giderse köpeğe tembih ediyordu:

— Takımlara göz kulak ol Fındık.

Fındık bu işi çok iyi beceriyordu. Yalnızken bekçiliği iyi yapar, kimseyi pek yakına sokmaz, hafiften hırlamağa başlardı. Ama bir defa gelip Arif'le konuşan bir insanı hiçbir zaman unutmuyor, o adam geçerken, hafiften kuyruğunu kımıldatıyordu.

İlkbaharla beraber, pazar günleri Arif eskiciliği bırakıyor evin etrafını temizliyordu. Evvelki sonbaharda temizlik yaparken söküp atmaya kıyamadığı bir incir fidanı epeyce büyümüştü. Arif'in annesi çiçeği çok severdi. Eli bereketli ve vergili olduğu için, ne dikse tutardı. Arif bahara karşı bir bahçeden kesilip atılmış asma çubuklarından bir ikisini de

evin yanına daldırmıştı. Aradan zaman geçince körpe yaprakların belirdiğini gördü. Bu onu sevindirdi.

Biraz çamurla tuğlalardan bir duvar örmeye, küçük bahçesini evle bareber çevirip duvar içine almaya başladı. Bu duvarı bele kadar yüksek yapacaktı. Böyle olunca başı boş hayvanlar ve sık sık yangın yerinde gördüğü tavuklar eşmeyecekti bahçesini. Bir iki kök nane, bir iki kök domates ve helvacı kabağı dikti.

Bekçi geçerken konuşmuştu:

— Sen işi ilerlettin be Arif.

— Ne olacak, can sıkıntısı. Hem ben yeşillikten hoşlanırım.

— İyi iyi, işine bak. Ama dikkat et, bu yıkıntıların altında kuyu vardır.

Arif bir aralık:

— Bunların sahipleri nerede? diye sordu.

— Bazısı belli, dedi Bekçi. Geçenlerde kadastro getirdiler. Galiba birisi ev yaptıracak. Ölçüp biçtiler. Ama sen merak etme. Öteki arsaları gelip yoklayanlar var. Ama seninkine geleni görmedim. Belki sahibi ölmüş, arkasında vâris bırakmamıştır. Hemen hepsini kontrol edenler var. Malum ya, millet gecekondu merakına tutuldu. Bir boş arsa buldun mu hemen üstüne kondurur.

— Hani buraya da sahibi gelirse diye korkuyorum.

— Korkma dedim ya. Arayan soran yok. Hele bir parça onarır, derler toparlarsan, sahibi var diye öteki serseriler elinden almaya kalkmazlar.

Arif bundan cesaret almıştı. Eli değdikçe izbenin etrafını temizleyip birşeyler dikiyordu. Artık yalnız içmek için değil, bahçeyi sulamak için de çeşmeye kadar gidiyordu.

İzbenin içini biraz düzeltmişti. Artık İhsan'ın yataklığı yoktu. Tuğlaları da duvara harcamıştı. Bir aralık iki hasır al-

mış ve yeri baştan başa hasırla kaplamıştı. En fazla sıcaklar basınca akrep, çiyan gibi zehirli hayvanların girmesinden korkuyordu. Bu yüzden de deliği deşiği sıvamış, haftada bir olsun izbeyi havalandırmaya başlamıştı.

Mayıs ayı başlarında, bir akşam döndüğü zaman Arif izbenin pek yakınında bir arsanın kazılmış ve bir tarafına bir baraka yapılmış olduğunu gördü. Her hâlde birisi inşaat yaptıracaktı.

Artık her akşam dönüşünde derinlemesine kazdıkları arsaya bakıyordu. Barakada kalan bekçi bir aralık ona yaklaştı:

— Ne baktın arkadaşım, dedi.

— Hiç, dedi Arif. Kazıya baktım. Her hâlde büyük bir bina yapılacak.

— Apartman, dedi adam. Sekiz katlı olacak diyorlar. Sen gelip gelip bakıyorsun, yoksa iş mi arıyorsun?

— Hayır, ben rençberlik yapamam. Gücüm yetmez, alışmadım da.

— Ya ne iş yaparsın sen?

— Eskiciyim, ayakkabı tamir ediyorum.

— Birşey kazanabiliyor musun bari?

— Kışın epeyce iş oluyor, yazın daha çok ayakkabı boyarım. Şurada, izbede oturuyorum.

— Ha, oraya bir şeyler dikmişsin. Kimse var mı içeride?

— Yok, yalnızım.

Pazar günü bile işçiler çalışıyor, kamyon kamyon toprak yükleyip atıyorlardı. Temeller epeyce geniş tutulmuştu. Durmadan kum, demir, çakıl, taş ve çimento geliyordu.

Mayıs ortasında, bir pazar günü temel atma töreni yaptılar. Arif kalabalığa sokulmuş, ne olduğunu anlamak istemişti. Çok geniş bir alanı boşaltıp derine, bir de demirlerin-

den hasır örgüsü, yapmışlardı. Önce iki koyunu aşağıya indirdiler, birisi dua eder gibi birşeyler mırıldandı. Sonra el arabasıyla getirilen çimento harçtan bir efendi iki kürek alıp temele attı.

Çevreden merak eden çoluk çocuk gelmişti. Arif arsızlık etmedi, sokulmadı kurban eti almaya. Çalışanlara, getirdikleri bir ahçı, kavurma yaptı, dağıttılar.

Artık orada daha fazla adam çalışıyordu. Caddeden doğru boru döşeyip inşaata terkos suyu da almışlardı. Arif akşamlarıteneke ile suya giderken bekiç rastlamış ve bir defasında:

— Buradan alsana suyu, demişti.

— Darılırlar.

— Kim darılacak be. Dünyanın suyunu harcıyorlar.

Arif yine yüzsüzlük etmiyordu. Yakın bir yere iki büyük çadır kurmuşlardı. Onkadar amele orada yatıyordu. Bunların içinde saz çalanlard, türük çığıranlar vardı. Uyumadan önce arsada ateş yakıyor, şakalaşıp eğleniyorlardı.

Çalışmak, iyi kötü bir iş sahibi olmak insanı mutlu etmesi gereken birşeydi. Her hâlde İstanbul dışından gelmiş olan bu amele de mutlu görünoyr, yıkanıp paklandıktansonra neşe ile yemek yiyor ve sigaralarını yakarak keyif çatıyorlardı. Rençberlik her hâlde zordu, akşama kadar tuğla taşımak ve harç karmak vardı.

*
* *

Kasap Cemil dükkânın önüne çıkarak Manav Ali'ye seslendi. Ali müşteriyi savdıktan sonra dışarıya çıktı:

— Ne var Cemil Efendi? dedi.

Cemil Fındığı gösterdi:

— Şuna bak, dedi. şu hayvana.

— Hangi hayvana?

— Arif'in köpeğine.

— Ne olmuş?

— Et atıyorum, yemiyor.

— Belki toktur.

— Nereden tok olacak, kaç aydır Arif görünürlerde yok. Baksana köpek bayağı eridi.

— Yani ne demek istiyorsun?

— Bu işte bir gariplik var.

— Ne gibi?

— Hergün bir iki nöbet dükkânın önüne geliyor. Gözümün içine bakıyor. Birşeyler atıyorum, öteki kediler, köpekler kapıyor, o başını bile çevirmiyor. Ama birşeyler istiyor.

Fındığı manav da tanırdı. O kocaman ve ağır pabuçlarını boyayan Arif dükkana kadar getirdi.

İki komşusunun konuşmasını dinleyen Bakkal da kapıya çıktı:

— Fındık mı? dedi. Farkındayım. Yemiyor, içmiyor. Kaç aydır böyle. Arif ortadan kayboldu kaybolalı hayvan perişan oldu.

Kasap:

— Yani Arif'i mi arıyor? demek istiyorsun, dedi.

— Evet, dedi Bakkal. Köpekler böyledir. Sahiplerine bağlanırlar. Aç da kalsalar başka yere gitmezler. Her sabah buraya geliyor, gözümün içine bakıyor. Biraz peynir kabuğu veriyorum. "Ye Fındık" demeyince yemiyor. Bana biraz alışıktır o.

— Pek de kirlendi hayvan.

— Evet, Arif ona çok iyi bakardı. Haftada bir olsun yıkar, kurulardı.

Kasap sordu:

— Arife ne oldu dersin?

— Ne bileyim, dedi bakkal. Boya sandığı benim dükkânın arkasında, boş tenekelerin yanında duruyor. Hep oraya bırakırdı. Bir akşam yine bıraktı, sonra bir daha arayıp sormadı.

— Bir başka yere mi gitti, dersin?

— Sanmam, dedi bakkal. Öyle pek okuyup yaması yok. İyi çocuktur ama biraz da çelimsiz. Boyacılık onun için rahat iş. Akşama kadar otur, bir ayakkabı boya, al on kâğıdı. Tam tembel harcı.

Kasap Cemil:

— Arif bir işi pek de severek yapmazdı, dedi. Elalemin ayağına kapanmak onun arına giderdi.

Bakkal:

— Her kulun bir kusuru olur, dedi. İyi çocuktu Arif. Ne oldu biçareye, başına bir kaza mı geldi dersiniz?

Dükkân komşuları düşünüyorlardı. Kasap:

— Köpeğini çok severdi, dedi. Onunla bayağı konuşurdu. İhsan'ın barındığı izbe var ya, işte orada oturuyordu. Orada ölmüş olmasın?

Manav:

— Orada ölmüş olsa köpek buralara gelip aramazdı onu dedi. Baksanıza, insanın yüzüne bakıyor, ne konuştuğumuzu anlamaya çalışıyor.

Kasap köpeğe doğru:

— Arif nerede, Arif? diye bağırdı.

Köpek dikkatle kulaklarını dikti, sonrada bir iki defa mızık mızık söylendi. Kasap, çırağına seslendi;

— Ben şu hayvanın peşi sıra gideceğim, dedi. Müşteri gelirse boş çevirme. Etler buzdolabında, yok diye gitmesinler. Kapıdan karşıla.

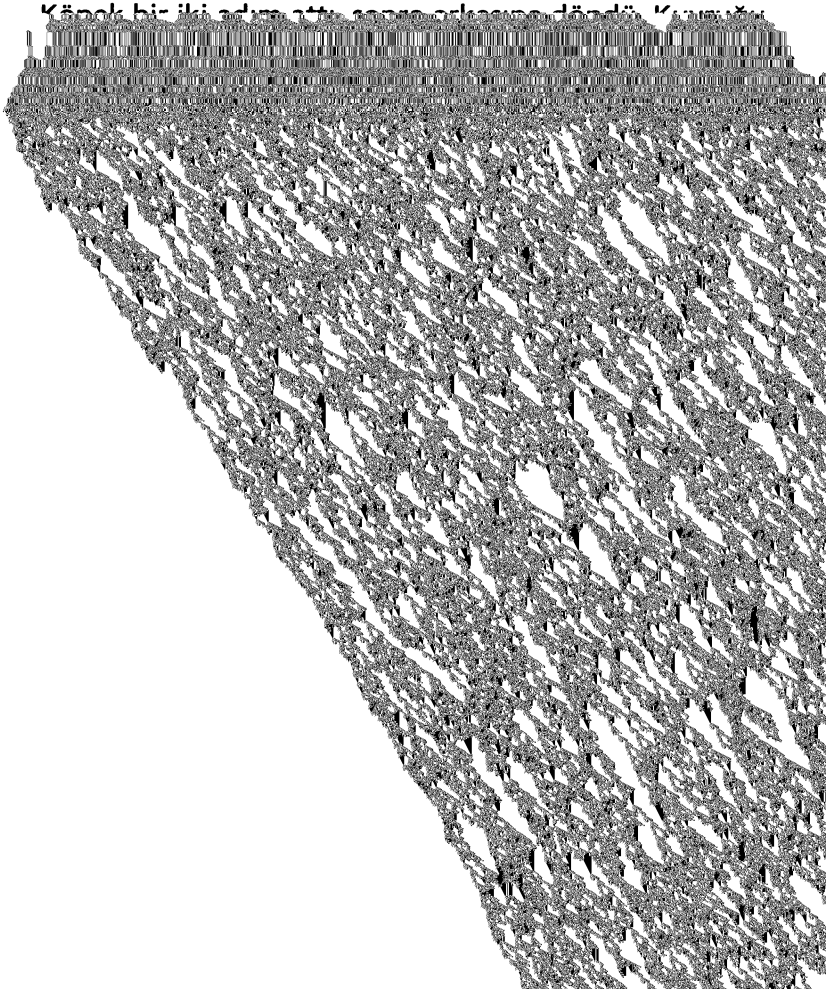
Çırak:

— Merak etme usta, dedi.

— Merak ettiğim yok, dedi kasap. Bütün etten kesme, parçalar var.

Kasap köpeğe:

— Fındık, diye seslendi. Haydi Arif'e gidelim, haydi.

Eğilip duvardaki deliğe baktı. Oraya küçük bir taş tıkanmıştı. Taşı çekti ve:

— Hay aklınla bin yaşa be Fındık, dedi.

Taşla tıkanan delikte bir anahtar vardı. Cemil Efendi bu anahtarla kapıyı açtı. Kapı açılırken gıcırdadı, adam bayağı korkuyordu. Ya Arif'i çok kötü bir durumda görürse?

Fakat köpeğin peşi sıra içriye girdi. Hayır, içeride Arif filân yoktu. Az çok temiz bir yataklığın örtüsü çekilmişti. Bir tarafta eskici takımları duruyordu. Bir yerde de uydurma bir masa ile iki iskemle vardı. Masanın üzerinde bir lâmba ve duvara yapılmış bir rafta, mutfak kapıları vardı.

Cemil Efendi, baktı, arandı, ama bir şeye elini sürmeden çıktı, kapıyı kapattı ve anahtarı da taşın deliğine koyup bıraktı.

Köpek yine onun yapının önündeki yola çekiyordu. Cemil Efendi:

— Ne yapmak istiyor bu hayvan? diye söylendi.

Yapılmakta olan binanın önünden geçti. Köpeği takip ediyordu artık. Fındık caddeye çıktı, epeyce yürüdükten sonra Cemil Efendiyi bekledi. Cemil Efendi kendisini bekleyen köpeğin yanına gitti. O zaman köpek önünde durduğu polis merkezinin iki basamak merdivenini çıktı. Bir kere orada havladı. Kapıda bir polis duruyor, sigara içiyordu.

Cemil Efendiden ara sıra et alırdı bu adam. Kasap:

— Bir şey soracaktım Mehmet ağabey, dedi.

Polisin yanına kadar gitti. Polis ona bir sigara uzattı:

— Hayrola Cemil Efendi, dedi. Bir şikâyetin mi var?

Cemil Efendi:

— Hamdolsun benim kimseden şikâyetim yok, dedi. Bazı müşteri benden şikâyet eder. Veresiye vermediğime kızarlar. Elini ver, ayağınla git ara. Benim işime gelmez bu.

Fındık, kasap Cemil Efendi'ye anahtarın yerini âdeta göstermişti.

Emniyet memuru:

— Peki, dedi. Şimdi derdin ne?

— Arif'i tanırsın değil mi?

— Hangi Arif'i?

— Hani boyacılık, eskicilik yapıyordu.

— Kopuk Arif desene.

— Vallahi ben kopuk olduğunu bilmiyorum. İşte onu arıyorum.

— Yoksa alacağın mı vardı?

— Hayır, o et almazdı zaten. Kış geçti, yaza çıktık. İlkbahar başında ortadan kayboldu. O gün bu gündür imi timi belirsiz.

Emniyet memuru:

— Cemil Efendi kardeşim, dedi. Böyle kopuklarla, serserilerle ahbap olmak sana yakışmaz. Nene lâzım. Canı cehenneme.

Cemil Efendi şaşırdı:

— Ama Arif namuslu adamdı, dedi. Kavga filân mı etti?

Emniyet memuru:

— Hırsızlık, dedi.

— Yapma be yahu? Arif mi hırsızlık yapmış.

— Evet.

— Kimden ne çalmış ki?

— Hüseyin adında bir inşaat kalfasının ceketinin cebinden cüzdanını çalmış.

— Gören olmuş mu?

— Gece bekçisi onun barakadan çıktığını görmüş. Günlerden pazardı. Bize haber verdiler. Araştırdık, kalfanın cüzdanını Arif'in oturduğu izbenin yakınlarında bulduk.

— Hepsi bu mu?

— Daha ne olsun be Cemil Efendi. Üstünü aradık tamam iki bin liradan fazla para çıktı. Sabıkasını aradık, sabıkası yok. Ama nüfus kâğıdına göre eski mahallesindeki kaydından doğduğu yere vardık. İşsiz güçsüz bir serseri olduğunu öğrendik. Ona Kopuk Arif derlermiş. Anası çalışır bu Arif yermiş. Kadın ölmüş. Arif de askerdeymiş, sonar mahalleden çıkıp gitmiş.

— Arif kendisini savunmadı mı?

— Orasını ben bilmem. Ben incelemeyi yaptım. Muavin bey raporunu yazdı. Emniyet Müdürlüğü'ne götürdük. Daha sonrasını bilmem.

— İyi ama burada bu kadar işçi çalışıyor, belki başkası çalmıştır bu parayı?

— Orasını hakimler araştırır. Bizi işimiz burada biter.

İçeriden muavin bey seslenmişti. Mehmet Efendi sandalyesinden kalktı, içeriye girdi. Cemil Efendi orada yapacak bir iş kalmadığını anlayınca geriye döndü.

Dükkâna girdiği zaman iki komşsu da geldi:

— Arif'i buldun mu? diye sordular.

Cemil Efendi:

— Alay mı ediyorsunuz? dedi. Şurada iki yıla yakındır Arif'i tanıyoruz, bir kimseyi incittiğini, bir yolsuzluğunu gördünüz mü?

Bakkal:

— Hayır, dedi. Yumuşak başlı bir delikanlıydı. Hepsi bu. Ne olmuş?

— Ne olacak, hırsızlık yaptı diye yakalamışlar.

Manav bağırdı:

— Kimi, Arif'i mi?

— Ya kimden konuşuyoruz, dedi Cemil Efendi.

— Kimin nesini çalmış?

— İnşaatta çalışan kalfanın cüzdanını almış.

— Gören, eden var mı?

— Gece bekçisi görmüş. Sonra adamın boş cüzdanını Arif'in oturduğu izbenin yakınında bulmuşlar.

— Yahu neler olmuş da biz duymamışık. Çaldı ise cezasını çekin.

Bakkal:

— Ben Arif'i böyle bilmezdim, dedi. Yazıklar olsun?

Cemil Efendi:

— Elin garibini hemen sen de kötülüme, dedi. Ben kalıbımı basarım ki Arif hırsızlık yapmamıştır.

Bakkal:

— İyi ama, dedi. Durup dururken adamı yakalamazlar.

Cemil Efendi;

— Bir söz vardır,dedi. Allah kuru iftiradan saklasın derler. Sizin hiç kafanız çalışmıyor mu? Arif parayı çalar da cüzdanı izbenin yakınına fırlatıp atar mı?

— Minareyi çalan kılıfını hazırlar, derler. Şu bacak kadar köpek kadar da mı olamıyacağız?

— Hangi ceza evindeyse gidip bir yoklamalı.

Manav böyle düşünmüştü. Bakkal:

— Eğer suçlu ise çok utanır, yüreğine iner, dedi.

Cemil Efendi:

— Ben bu işin arkasını arıyacağım, dedi. Neye para çalsın Arif, herkesin ayağının kokusunu çekiyor, ölmeyecek kadar bir şey yiyor, para biriktiriyordu. Bir dükkân açacaktı zavallı. İki, üç ayda bir gidip bankaya para yatırırdı.

Bakkal:

— Nereden biliyorsun? dedi.

— Bilirim ben, dedi Cemil Efendi. Beş yüz lira filân biriktirince bana gelir, bozuk paraları verirdi, ben de ona bütün bir beş yüzlük verirdim. Bazen söylenir, "Senin paraların boya kokuyor ve Arifçiğim", derdim de: "Boyalı ellerimle tutuyorum be ağabey," derdi. Hem boyacı parası çiçek kokmaz a:

— Polis Mehmet'e soralım, dedi Manav.

Cemil Efendi:

— Ben de ondan aldım bu haberleri, dedi. İzbeye gittim, köpek beni tâ karakola kadar götürdü. Hayvan Arif'in oraya götürüldüğünü biliyor olmalı. Yoksa ben nereden karakola gidecektim!

— Köpek götürdü ha?

— İnan olsun Fındık götürdü beni. Evinden çıktım, ille o tarafa gitmek istedi. Peşi sıra gittim. Dönüp dönüp beni bekliyor, gelsene der gibi havlıyordu. Karakolun kapısında polis Mehmet'i gördüm, ondan aldım haberi.

— İzbeye nasıl girdin?

— Ben kapıda araştırıyordum. Fındık bana anahtarı sakladıkları yeri gösterdi. Girdim içeriye. Arif yoktu orada. Takımlar, bir iki çift ayakkabı duruyor. Çıktım, yeniden kapıyı kilitledim. İşte sonra karakola gittim.

— Şimdi ne yapacaksın?

— Bilmiyorum, ama bir şeyler yapmak lâzım.

Cemil Efendi dükkânın önünde bekleyen köpeğinyanına kadar gitti. Eli ile başını okşadı:

— Merak etme Fındık, dedi. Allah büyüktür.

Kasap Cemil Efendi bir kaç gün sonra yangın yerinde yapılan o koca apartmanda çalışan kalfayı görmeye gitmişti. İşçiler bir yandan ara bölmeleri örüyor, bir yandan da tamamlanan bölümlerin kapı ve pencerelerini takıyor ve denizlik denilen pencere eşiklerini döküyorlardı.

Bir işçi Cemil Efendiye:

— Birini mi aradınız? diye sordu.

Cemil Efendi:

— Kalfayı aradım, dedi.

— Hangi kalfayı? diye sordu işçi.

Cemil Efendi:

— Vallahi adını bilmiyorum, dedi. Hani bir zaman evvel parası çalınmış.

İşçi:

— Hüseyin kalfa, dedi. Şimdi buralardaydı.

Çevresine bakındı. Başında beyaz bir güneşlik bulunan

bir adamı gösterdi. Bu kalfa orta yaşlı bir adamdı. Cemil Efendi onun yanına gitti.

— Kalfa, dedi. Sizinle biraz konuşmak istiyorum.

Kalfa harç karan işçilerden gözünü ayırmadan:

— Buyurun, dedi. Ne vardı?

Cemil Efendi:

— Bakınız Hüseyin Efendi, dedi. Bizim buralarda bir boyacı ve eskici Arif vardı, ortadan kayboldu. İşittiğime göre sizin cüzdanınızı çalmış.

— Evet, dedi Kalfa. Bir kusur etmiş işte.

— Siz kendisini gördünüz mü?

— Ben mi? Duruşmaya gittim, orada gördüm. Bizim barakanın yanında inşaat için belediyeden su almıştık. Akşamları gelir, bir teneke su alırmış.

— Bakınız Hüseyin Efendi, bunda bir yanlışlık olduğunu sanıyorum. Arif hırsızlık yapacak bir genç değildi. Onu iki seneden beri tanırdık. Sakin, uysal, sessiz bir gençti. İşini sevmezdi ama ne bir kimseyi kırmıştı, ne de bir hayırsızlığı görülmüştü.

Hüseyin kalfa:

— Siz akrabası mı oluyorsunuz? dedi.

— Hayır, dedi Cemil Efendi. Yalnız yakından tanırım.

— Peki ne istiyorsunuz?

— Bakınız kalfa, bu Arif'in bir köpeği vardı. Fındık adında bir köpek. Arif onu küçükken büyütmüştü. Beraber otururdu. Bu hayvan sahibini arıyor. Yemiyor, içmiyor, bayağı eridi. Arif'i tanıdığımı bilir. Hergün benim dükkânın önüne geliyor. Bir parça et atıyorum yemiyor. Gözümün içine bakıyor, "İlle benim efendimi kurtar" demek istiyor âdeta.

Hüseyin Kalfa:

— Vallahi birader, dedi. Görüyorsunuz ya, benim bura-

da bir işim var. Köpeklerle uğraşmaya hiç vaktim yok. Ne yapayım, hırsızlık yapmasaydı.

Cemil Efendi:

— Bak kardeşim, dedi. Hepimiz insanız. Bir kusur işleyebiliriz. Ama bir başkasının felaketine sebep olmak bir vicdansızlıktır. Biliyorum, senin bir suçun yok. Ama elini yüreğinin üstüne koy da kendi kendini dinle. Bu Arif'in senin cüzdanını çaldığından emin misin? Hiç şüphen yok mu?

Hüseyin kalfa:

— Siz keçinin altında buzağı arıyorsunuz, dedi. Size işim var dedim.

— Sağ ol kalfa. Bu kadar sabırlı olduğun da yeter. Arif'in para çaldığını gece bekçisi görüyor, cüzdan onun barındığı yerde ortada bulunuyor, sonra gece bekçisinin babası hastalanıp gidiyor. Doğrusu iyi dalga. Eh sen paranı son kuruşuna kadar aldın, üst tarafı umurunda değil. Yalnız o paraları bir kere olsun koklasaydın ayakkabı boyası koktuğunu duyardın.

Cemil Efendi uzaklaşıp gitti. Kendisini dışarıda bekleyen köpeğe:

— Fındık, dedi. Bazen yanlışlıklar olur. Eh, Allah büyüktür, bir suçsuz adamın lekelenmesine razı olmaz!

Hüseyin kalfa, kazancı yerinde, ailesini rahatlıkla geçindiren bir insandı. Cemil Efendi'nin anlattıkları ve sordukları onu rahatsız etmişti. O akşam apartman dairesine gitti. Neşesi kaçmıştı. Cemil Efendi'nin:

— Bir defa olsun koklasaydın, ayakkabı boyası koktuğunu anlardın, dediğini aklından çıkartamıyordu.

Evet, o paraları kendisine mahkemeden iade etmişlerdi. Cüzdanında bulunan paranın tam iki bin lira olduğunu sonradan hesaplamıştı. Halbuki hırsızın cüzdanından ikibin liradan fazla bir para çıkmıştı.

Kıymetli kâğıtlarını sakladığı dolaptan bir kâğıda sardığı çalınmış ve kendisine geri verilmiş olan paraları çıkarttı. Karısına:

— Şunları bir koklasana, dedi.

Kadın iki beşer yüzlüğü kokladı.

— Et, et kokuyor, dedi. Kasap dükkânı gibi.

Öteki yüzlüklerde pek yoktu. Ama on ve beş liralıkları koklayan kadın:

— Bunlar ayakkabı cilası kokuyor,dedi.

— Pekala, anlarız bakalım.

Beşyüzlükleri dikkatle inceledi. Hakikaten et kokuyordu. Sonra bir tanesinin üstünde hafif bir kan lekesi vardı. Böyle lekeli ve kokulu bir parası olduğunu hiç hatırlamadı. Aradan altı ay geçtiği hâlde paralara sinen kokular geçmemişti. Belki de kâğıda sarılı oldukları için.

Kalfa işlere bir göz atıp Cemil Efendiyi gidip buldu. Dükkânının önünde oturuyordu. Köpek yanında yere uzanmıştı. Hüseyin kalfa selâm verdi. Şüphelerini anlattı. Cemil Efendi:

— Bu pazar gidip Arif'i yoklıyacağım dedi.

Pazarı iple çekti. Bir kaç paket sigara aldı. Ceza evinin yolunu tuttu. O güne kadar Arif'i ceza evinde kimse aramamıştı. Altı aydan fazla olmuştu, orada sessiz ve hareketsiz yatıyordu.

Cemil Efendi konuşma yerine gelen Arif'i çok erimiş, rengi sararmış ve dünyaya küsmüş bir hâlde görmüştü. Ziyaretçi çoktu. Baş gardian Arif'i dış avluya almış, orada bekleyen Cemil Efendiyi göstermişti:

— Misafirin var.

Arif belki de geleni görür görmez geriye kaçardı. Fakat Cemil Efendi hemen ona doğru yürümüş ve kucaklamıştı:

— Arif'in gözlerinden iki sıralı yaş akarak çenesinden gömleğine damlıyor, sesi boğuk ve derinden çıkıyordu:

— Ağabey bittim ben, öldüm artık. Hep anamın ahını çekiyorum. Onu dinlemedim, adam olamadım, kopuk oldum, serseri oldum. Sonunda lâyık olduğum yeri buldum işte.

Avurtları çökmüş, boynu incelmiş, değişiklere dönmüştü. Cemil Efendi ona bir sigara verdi:

— İç şunu, dedi. Beni dinle. Ne ben, ne de bizim arkadaşlar senin hırsızlık yaptığına inanmıyoruz. Parası çalınan Hüseyin kalfa bile. Sen Receb'in iftirasına uğradın. Bu ortaya çıkacaktır, hiç üzülme.

— Ben benden gittikten sonra uğraşmak neye yarar ağabey? Elâlem benim suçsuz olduğuma inanır mı?

— Buna sen inan Arif. Senin Cenab-ı Hakk'a inancın var mı?

— Ben Hafız Nuri'nin oğluyum ağabey.

— İyi ya işte. Burada senin bir suçun varsa o da kendini savunmaman. Bir avukat bile tutabilirdin.

— Dükkân paramdı ağabey. Sonra aklıma anam geldi. Onu hiç dinlemedim. Ben suçluyum, ama işte bu yüzden suçluyum. Kendi cezamı kendim verdim. Ne derlerse peki dedim.

— Artık şöyle bir silkin, kendine gel. İnşallah yakında mahkemeye çıkacaksın. Yine bir arada olacağız.

— Yaşama gücüm kalmadı ağabey.

— Yaşıyacaksın, Fındık için olsun yaşıyacaksın. Hayvancağız da değişikliklere döndü. Yemiyor, içmiyor, seni arıyor. Zaten bu işi kurcalamamıza o sebep oldu. Dili söylemiyor ama haliyle anlatıyor, gözlerimizin içine bakıyor, bize soruyor seni.

Arif dinlerken pıtır pıtır gözyaşı döküyordu.

Kopuk Arif'in davasını Avukat Asaf Bey üstüne almıştı. Hatırlı ve tanınmış bir insan olan Asaf Bey yargıçlık ve savcılık da yapmıştı. Onu herkes sayıyordu.

Bir gün ceza evinin müdürünün odasına bir noter gelmiş ve Arif'i oraya çağırtmışlar ve Asaf Bey adına vekâletname verdirmişlerdi. Diğer taraftan memleketinde tarla ve davar satın almış olan Receb'i de orada sorguya çekmişler, babasının çok yıllar önce öldüğü belirmiş, dolandırıcılığı ortaya çıkmış ve İstanbul'a yollanmıştı.

Duruşmada o da hazırdı ve Asaf Bey'in sorguları karşısında bir iki karışık cevaplar vermiş, sonra, kurtuluş olmadığını anlamış ve Hüseyin kalfanın cüzdanını çaldığını ve bunu Arif'in üzerine attığını itiraf etmişti.

Asaf Beyin, Cemil Efendi'nin beş yüzlük üzerindeki kanlı parmak izinden paraların kokusuna kadar hazırladığı kanıtlara gerek bile kalmamıştı. Yargıç şaşkın bir durumda bulunan Arif'e ne için kendisini savunmadığını ve âdliyeyi yanılttığını sorduğu zaman o:

— Sayın yargıç, demişti. Ben böyle bir cezaya lâyıktım. Ben anasının âhını almış bir kopuk insanım. Anacığım beni okutmak için uğraştı. Gece, gündüz çalıştı, beni yedirip içirdi, giydirip kuşattı. Hangi işe koyduysa çalışmadım, hangi okula yazdırdıysa kaçtım. Beni askere aldıkları sırada anacığım yine çalışıp para yolladı. Ama döndüğüm zaman o zavallı kadının öldüğünü haber verdiler.

Arif anlatırken ağlıyordu. Mahkeme salonunda yalnız onun sesi ve ara sıra hıçkırığı duyuluyordu:

— Kadıncağızın bir gün bile yüzü gülmedi. Beni adam etmeye uğraşır, beni korur, herkese karşı savunurdu. Bir zamanlar, babamın sağlığında Kuran sesi eksik olmayan, beş vakitte namaz kılınan evimizden babamın ölümü üzerine çıkmıştık. Anamın çilesi sığındığımız yer odasında baş-

ladı. Bugün o zavallı kadının, Anam Hanife Hanımın mezarını bile bilmiyorum.

Arif içini çekerek:

— Başınızı ağrıtmayayım yargıç bey, dedi. İşte ben Allah'dan, kendi vicdanımdan bir ceza bekliyordum. Bir sabah bekçi ile bir emniyet memuru geldi. Ben çalışmaya gidecektim. Beni yakaladılar, karakola götürdüler. Cezaya razıydım. Ama hırsızlık yapmamıştım. Ortaya kanıtlar çıktı, benim üzerimdeki parayı aldılar. İkinci duruşmada suçlu buldular ve ceza evine yolladılar. Ben kimseyi suçlamıyorum, kimseden davacı değilim. Ben yalnız anama ettiklerimi çekiyorum.

Yargıcın öğütlerinden sonra duruşma bitmiş ve Arif yedi buçuk ay boş yere ceza evinde yattıktan sonra hürriyetine kavuşmuştu.

Ama onun asıl kavuştuğu şey köpeği idi. Kasabın, bakkalın, manavın ve kalfanın arasında mahkemeden çıkarken ne yapacağını bilemiyordu. Ona bu kurtuluş bir rüya gibi geliyordu. Sokağa çıkar çıkmaz Fındık kendisini Arif'in ayaklarına atmış ve hâlsiz hâlsiz ağlıyarak sevincini belli etmişti.

Cemil Efendi:

— Şükür kavuşturana, diyordu.

O gün elindeki bütün parayı vermiş, kıyafetini biraz yoluna koymuştu. Hamama uğrayıp bir güzel yıkandı ve yeni aldıklarını giydi. Eskileri de bir paket yapıp döndü. Cemil Efendi:

— Güle güle giy Arif, ama senin paran yetişmemiştir, dedi.

— Bankaya da uğradım, dedi Arif.

Ahçıdan hazır bir şeyler aldı. İzbeye dönünce musluklu tenekesini doldurdu. Lambayı yaktı. Fırınlanmış baş, ekmek

ve salatalık almıştı. Sandığın üstüne sofra kurarak aldığı fırınlanmış başı ayıklayarak yemeye başladı. Bazı parçaları ve ince kemikleri Fındığa veriyordu. Yemek bitince Fındık yalandı, Arif de ellerini, ağzını yıkadı. Birer su içtiler ve uzandılar.

Ertesi gün Arif biraz geç kalktı. Hemen boyacılığa başlamak istemiyordu. Bankada on bin lira kadar bir birikmiş parası vadı. Bununla bir iş yapılmazdı. İdare ile bir kaç gün hazırdan yemeyi düşünüyordu.

Saat dokuza doğru Hüseyin kalfa yine geldi.

— Arif Efendi, dedi. Seni bizim patron görmek istiyor, bir zahmet yapıya kadar geliver.

Arif utangaçtı, çekingendi:

— Beni ne yapacak, dedi. Ben de kendisini görmek, bir daha teşekkür etmek isterim. Gidelim.

Beraber çıktılar. Fındık da peşlerine takıldı. Baraka yıkılmış, binanın alt katı yazıhane ve depo olarak kullanılmaya başlanmıştı. Asaf Bey bu uydurma yazıhanenin tahta masasının yanında bezli bir şezlonga uzanmıştı. Biraz doğrularak elini uzattı. Tokalaştı. Arif onun elini öptü, ayrıca teşekkür etti. Asaf Bey:

— Bak oğlum, dedi. Bu yangın yeri çok kısa bir zamanda küçük bir mahalle olacak. Sağda, solda kazılar başladı. Seneye beş altı apartman daha çıkar. Burada bir dükkân sahibi olmak ister misin?

— Sağ olunuz, dedi Arif.

— Senin için epeyce bir varlıktır bu Arif, dedi Asaf Bey. Ama benim için hiçbir zarar söz konusu değil. Belki sen bana, bu yapıya uğur getirirsin. Hüseyin kalfa önce senin dükkânla senin odayı tamamlıyacak. Bir de içinde banyo da yapabileceğin bir küçük helâ olacak. Aralıkda da istersen yemeklerini pişirirsin.

Arif bu kadar iyiliği geriye çeviremedi. utana sıkıla teşekkür etti. Kalfa ile dükkânı ve odayı gözden geçirdi. Dükkândan odaya bir kapı açılacak ve dükkâna güzel bir vitrin yapılacaktı.

Sonbahardı. Her tarafta yapraklar dökülüyor, sabah akşam hava biraz serin oluyordu. Herkes, yazın bu son günlerinden yararlanmak için kırlara ve plajlara gidiyor, yazlığa çıkanlar da yavaş yavaş dönüyorlardı.

Fındık pat pat kuyruğunu sallayınca Arif bakındı. Cemil Efendi çırağı ile köşeyi dönmüştü. Bakkal da yeni açmıştı kepengini.

Kasap yaklaşınca:

— Hayırlı sabahlar Arif, dedi. İyisin inşallah?

— Hamdolsun, dedi Arif.

— Bugün çok erkencisin!

— Öyle oldu ağabey. Bir rüya gördüm, uykum kaçtı. Sabaha kadar dön şu yana, dön bu yana, ortalık ağardı, kalktım, çayı koydum. Geldim işte.

Çırak kepengi kaldırırken Cemil Efendi:

— Hayırdır inşallah, dedi. Nasıl bir rüya gördün?

— Sanki uykuda değilmişim de sahi imiş gibi ağabey. İhtiyar bir kadın bana doğru geliyordu. Belki de anamdı, yüzünü iyi seçemedim. Ben izbenin önünde oturuyormuşum. O ihtiyar kadın bir bastona dayana dayana bana doğru geldi. "Kaz, kaz Arif." dedi. "Orası benim mutfağımdı, içinde de bir kuyu vardı." Ben şaşırmış olacağım ki "sen kimsin ana," dedim. "Benim adımı nerede biliyorsun?" "Arif seni tanımaz olur muyum," dedi. "Ben buradaki evin sahibi idim. Hem bana sormadın ki bir defa." Ben utandım: "Ana bağışla beni." dedim. "Buraya ben gelmedim. Beni getirdiler." Kadın bana: "Biliyorum Arif." dedi. "Seni İhsan getirdi buraya." Ben: "Yakında çıkarım buradan," dedim. Ka-

dın: "Hayır," dedi. "Sen burada otur. Ben darılmam. Ama ben ağaçları, çiçekleri severim."

Arif içini çekerek:

— İşte bu kadar ağabey, dedi. Şimdi de bana dediklerini bir bir hatırlıyorum. Konuşurken gülümsiyen bir yüzü vardı.

Cemil Efendi:

— Hayırdır inşallah, dedi. Sen de iyiye yor oğlum. Bazı rüyalar çıkar. Sen bu günlerde birşeyler tasarlıyor muydun?

— Ne gibi ağabey?

— Hani Asaf Beyin apartmanına taşınacağını filân düşünüyor muydun?

— Düşünüyordum ağabey. Ama bu izbenin bende büyük hatırası vardır. İhsan'la orada barındım. Sonra işte aradan bu kadar zaman geçti. Kendi evimmiş gibi alıştım oraya.

— Eh, oğlum, yılanın bile bir deliği, kurdun kuşun, ini, yuvası vardır. Haydi hayırlı işler oğlum.

Yanına gelip çömelen, sırtını duvara dayayan manav:

— Eee, Arif, ne zaman senin dükkân tamamlanacak, dedi.

Arif:

— Ne bileyim, dedi, çalışıyorlar işte.

— Orası iyi iş yapar Arif. İki mahalle arası. Ayakkabının yanında çorap, mendil gibi birşeyler bulundurursan fena olmaz. Asaf Bey'i gördüğün var mı?

— Dün akşam bana seslendi. Otomobille gelmiş. Dükkânın iki tarafına da geniş cam koyduracak üstüne de adımı yazdıracakmış.

— İyi olur. Hem sabahları güneş alır orası. İyi adam şu avukat.

— Evet, sizlerden iyi olmasın, baba adam.

Arif öğleye kadar çalıştı. Öğleden sonra pek boya işi olmuyordu. Bir iki tamir edilecek ayakkabıyı alarak izbeye gitti. Orada yemeğini yedikten sonra eline çapayı aldı.İzbe kapısının önünü kazmaya başladı. Bir karış kadar kazınca çapanın ucu taşlara dokundu. Kazdığı yeri temizledi, baktı yer kırmızı fayans döşeli. Rüyayı yeniden hatırladı, çevresine bakındı ve artık daha fazla bir gayretle toprağı sıyırmaya başladı. Fayanslar yepyeni gibiydi. Bunların üstündeki toprakta tabak, çanak kırıkları, hatta bir bakır maşrapa ile bir iki çatal ve kaşığa rastladı. Bunlar müzelik eşya imiş gibi bir tarafa kaldırıyordu. Zaten bina yanınca duvarlar çökmüş, sonradan da yoldan biraz aşağıda olan mutfağın tabanı dolmuştu.

Arif inşaata kadar giderek bir kazma ile bir kürek aldı, daha fazla bir gayretle toprağı sıyırmaya başladı. Akşama doğru toprağın altındaki fayanslar bir taraftan bir duvara dayandı. Bir taraftan da mutfağın bir kenarına doğru bir demir kapağa rastladı. Arif:

— Kuyu, diye söylendi.

Korkmuştu, doğrulup çevresini aradı. O koca karı geliyor sanmıştı. Ona orasının mutfak olduğunu, bir kuyu bulunduğunu rüyasında haber vermişlerdi. Çok yorulduğu için kuyu kapağının ağzını açtı, kapağı meydana çıkardı. Bu bir asma kilitle kapatılmıştı. Çekiçle kilide bir iki vurdu. Kilit açıldı. Arif paslanmış olan kapağı gıcırdatarak kaldırdı.

İçerisi dört köşe örülmüştü. Arif kendisini geriye alarak başını uzattı, baktı. Gözleri karanlığı yenince aşağıda kendi yüzünü aynada gibi gördü. Bir küçük taş attı. Cup diye yakından bir ses geldi.

Demek kuyunun içinde su vardı hem de kuyunun ağzına epeyce yakındaydı bu su.

Ertesi gün Arif yine erkenden boya sandığının başındaydı. Temiz pek oturuyordu. Cemil Efendi gelince:

— Ağabey, dedi. Rüyam çıktı.

— Hayrola dedi kasap.

Toprağı biraz düzelteyim dedim. Bir karış kazmadan altında kırmızı fayans döşeli olduğunu gördüm. Sonra kuyu da var. Kapaklı bir kuyu.

— Aman, dedi Cemil Efendi. Karanlıkta düşmeyesin. Sonra Fındık da düşer.

— Yok ağabey, dedi Arif, Kilit kırıldı ama bir telle iyice bağladım.

— Eee, ne yapmayı düşünüyorsun?

— Şey ağabey. Kadın bana "Kaz, kaz Arif" demişti. Orasının mutfak olduğunu ve içinde kuyu bulunduğunu söylemişti. Sonra da, ağaçları, çiçekleri sevdiğini, söylemişti. Orada oturmamı da istiyordu.

— İyi, iyi ama Asaf Beyi gücendirmeyesin?

— Onu da düşünüyorum ağabey. Rüyamı anlatırım. O arsanın sahibi çıkıncaya kadar çiçek, bir iki fidan yetiştiririm.

— Sen bilirsin oğlum, ama şu kuyu işini sağlama bağla.

— Tuğla var ağabey. İnşaattan biraz harç alır, öğleden sonra kuyuya bir bilezik örerim.

Boya işi ancak sabahları oluyordu. Arif öğleye doğru inşaata giderek Hüseyin kalfayı gördü, yapmak istediğini anlattı. Kalfa:

— Sana bir duvarcı yollarım, dedi. Sen ona bırak bu işi. Ama bir kova ile bir ip al.

Arif bu hazırlığı yaptı, öğleden sonra bir işçi geldi. Arif'in hazırladığı tuğlalarla bir insanın beline kadar gelecek yükseklikte bir bilezik ördü. Kapağın çerçevesini de betonla tutturup kapağı yerleştirdi. Arif de yeni bir kilit aldı.

Bu iş bittikten sonra artık Arif azar azar mutfağın tabanını tamamıyla temizledi. Hatta mutfak yıkanınca suyun akıp gitmesi için yapılmış olan bir de ıskarayı ortaya çıkardı. Fayansları güzelce yıkadı, kirli su delikten akıp gitti. Arif bu işten sonra mutfağın silinmiş olan duvarlarının ve odalarının temellerini aramaya başladı. Toprağı bir başka harabenin çukuruna atıyordu. Yola karşı olan evin giriş bölümünü buldu. Kazdığı yerlerden bazı demir ve yangından kararmış eşya çıkıyordu. Bir çini soba bile, belki yukarı kattan çökmüş, aşağıda dağılmıştı.

Arif bu sobanın bütün parçalarını buldu. Ayakları, kapağı, üstünün tablası, yanları, tuğlalarına kadar tamamdı. Arif bunları izbeye taşıdı. Orada her parçayı yerli yerine koyarak sobayı tamamladı. Şimdi bunu bir ustaya yaptırmak gerekirdi.

Sobadan sonra mutfak kapları, bakır sahanlar ve tencereler, tavalar çıkmaya başladı. İç içe konmuş beş altı tabak bile vardı. Bunların pek azı kırılmıştı.

Toprağın altından bir çocuk arabası, bir bisiklet, sonra sapı yarı yarıya yanmış bir kazma, bir kürek ve bir balta çıktı. Arif dinlenirken çıkan her işe yarar parçayı yıkayıp temizliyor ve izbede bir raf yaparak oraya sıralıyordu. tabak çanak, hatta sürahi, bardak gibi pek çok eşya çıktı. Bakırlar kalaylatılırsa rahatlıkla kullanılabilirdi.

Arif düşünüyordu. Bunları almaya hakkı var mıydı? Sonra tanıdıkları bunun için ne diyecekti kendisne?

Alt katta bulunduğu anlaşılan mutfak, kiler, yemek odası ve ayakyolu ve küçük hamam temizlendi. Buradaki eşyanın çoğu sağlam kalmıştı. Alt katın taş ve tuğla ile örülmüş olduğu anlaşılıyordu. Bu arada dış kapı olması gereken yerde, toprağa akmış on, on beş kilo kadar kurşun külçesi çıktı. Arif sokak kapısının renkli camları arasına karışan bu kurşunun kapının üstüne yapılmış bir saçaktan aktığını an-

ladı. Ayrıca mutfağın duvarları arasında ve hamamla ayak yolundaki kurşun boruların söküldüğü anlaşılıyordu. Burasını yangından sonra çapulcular araştırmış olmalıydı.

Arif, bir hayli temizlik yaptıktan sonra Asaf Beyin yapıyı kontrola geldiği gün yanına gitti. Asaf Bey bu binayı gelir sağlamak için yaptırıyordu. Fakat aslında orası babasının evi ve aile ocağı imiş.

Arif rüyasından, kuyuya, bulduğu eşyaya kadar hepsini anlattı ve bu arada üst üste yığılıp alt kısımlarındaki yaprakları kalmış bir kaç kitap arasında bir kitap cildinin arkasında sağlam kalmış olan "A. Muhtar" yazısını da anlattı. Asaf Bey:

— Arif Efendi, dedi. Bu A. Muhtar dediğin Ahmet Muhtar Beydir. Bizim hatırlı komşularımızdandı. Zavallı bir trafik kazasında öldü. Kitap meraklısı bir öğretmendi. Hiç evlenmemişti. Yaşlı bir annesi vardı. Beraber otururlardı. belki senin rüyana girmiş olan kadındı bu. Aldanmıyorsam ona ben de "Kerime teyze" derdim. Rahmetli annemle iyi görüşürdü. Bir davaları yüzünden bu kadıncağız bana vekâlet vermişti. Vekâletnamede gerekli bilgi vardır. Bu kadıncağız da öldüğüne göre artık bu arsanın sahibi belediye demektir.

Asaf Bey Arif'in kendisine danışmış olmasından memnunluk duyarak:

— Oğlum, dedi. Bir taraftan yangın, bir taraftan çapulcular ve serseriler ne var ne ne yok taramışlar. Sen bulduklarını kullan, işine yaramıyacak olanları sat.

Sonra biraz düşünerek:

— Bu rüya da nereden çıktı, dedi. Evin kadıncağıza babasından kalmış olduğunu bilirdim. Kocası bir subaydı. Oğlu da öğretmen. Başka kimseleri yoktu. İnsanların öldükten sonra ruhlarının ortadan kaybolmadığına inanacağım geliyor. Demek elinde baston vardı, ha. Çok şey. Ben yangın-

dan önce onu böyle bastonlu ve beli biraz bükük görmüştüm. Acılı ve yalnız bir kadın olduğu için yardım etmek istemiştim. Kocasından bir dul maaşı bağlanmıştı ona. İnanır mısın, hakikaten çiçekleri çok sever ve yeşillikten hoşlanırdı. Oraya bahçe içinde bir küçük ev yaptıralım Arif. Su olduğuna göre çiçek, sebze, bir kaç yemiş ağacı yetiştirirsin. Bak yangından bu yana tam sekiz yıl geçmiş. Eğer ağaçlandırır, üzerine bir de ev kurarsan oraya sahip çıkmaya hakkın olur. Sen hemen işe başla.

Arif başlamıştı zaten. Bir gün Asaf Bey Hüseyin kalfayı alarak oraya geldi. Kalfa duvarları inceledi ve:

— Beyefendi, dedi. Bu duvarların temelleri çok sağlam. Bu sonbaharda bir oda, gelecek baharda bir oda daha yaparsak böyle parça parça olarak bir küçük ev meydana gelebilir.

Arif sabahları erken boyacılığa gidiyor, öğleye kadar kendisine getirilen yamanacak, altına pençe yapılacak ayakkabıları izbeye götürüyordu. Ağır ağır bir usta duvarları örerken o da ayakkabı onarıyor ve ara sıra usta ile konuşuyordu. Bu usta, Recep'in dolandırıp borç para alarak kaçtığı insanlardan biriydi. Kuyunun bileziğini de o yapmıştı.

Şimdi Arif akşamları diktiği çiçekleri ve tanıdıklarının getirdikleri çam ve büyük saksılar içindeki fidanları suluyordu. Bunları kapları ile toprağa gömmüş ve sonra kaplarını çıkartmıştı.

Sardunyeleri, karanfilleri, izbeyi saran kahkahaları vardı. Gelip geçenler böyle bir izbede oturduğu hâlde çiçeklere merak saran eskiciye hayretle bakıyorlardı.

O yangın yerinde artık göze çarpan bir yeşillik ve ufacık ufacık gölgeler vardı. Candan kimsesi olmayan Arif bu taze ve nazlı fidanları ailesinden biri imişler gibi seviyordu.

Apartmanın teşkilatı yapılırken Asaf Bey tesisatçıya

Arif'in kuyusuna bir tulumba takmasını söylemişti. Bu tulumba takıldığı zaman Arif kova ile su çekmekten kurtuldu. Kuyunun suyu içilecek kadar tatlıydı.

Arif kaçak iş yapmayı hiç sevmiyordu. Yalancılık onun huyunda yoktu. Ama Asaf Bey ona o izbede ve o evin arsasında oturmak için bir hak tanımış, tapudan kaydını buldurtmuştu. Orada vaktiyle üç katlı bir ev varmış. Yangınla beraber vergiden düşmüş. Dört yıl önce bir kadastro yapılmış. Bu dört yıllık vergi borcu varmış.

Asaf Beyden bunu öğrenen Arif vergi dairesine giderek bu borcu ödedi. Vergi Kerime Hanım adına yazılıydı. Şimdi onun adına Arif her yıl vergiyi ödemeyi kabulleniyordu. Vergisini verdiği için de o arsaya artık kendi malı gibi bakıyordu. Tabii biri ortaya çıkıp da malına sahip olmak isterse Arif buna karşı gelecek değildi.

Havalar bozulup yağmurlar başlayınca Asaf Bey Arif'e dükkâna taşınmasını söyledi. Yapı bitmiş, ufak tefek boya ve badana kalmıştı. Daha bina yeni olduğu için daireler kiraya verilmemişti.

Arif içi sızlayarak izbeden ayrıldı. Yepyeni olan dükkânı açtı, odasına yeni bir yataklık aldı. Ayrıca bir masası, dolabı, yiyeceklerini ve kaplarını kaldıracağı bir aralık vardı ki, burada yemek de pişirilecekti.

*
* *

İki yıl önce mahalle çocuklarının paçavradan yaptıkları topla oynadıkları, serserilerin paçavracı ve kâğıt kırpıntısı taplayanların izbelerde, ya da yıkık duvarların arasına tenekeden dam yaparak mallarını koydukları yangın yeri bugün yol boyunca sıralanan tamamlanmış, yada yapılmakta olan apartmanlarla süslü, tamamiyle değişmiş yeni bir küçük mahalle olmuştur.

İki mahalleyi birleştiren bu yolun bir tarafında tek katlı, geniş saçaklı bir evcik vardır ki görenler durur ve uzun uzun bakmaktan kendilerini alamazlar.

Bu evin çevresinde bir bahçe vardır. Kimi yeni meyva vermeye başlamış fidanlar yemyeşildir ve bu bahçeyi dört taraftan bele kadar bir duvar çevirmiştir.

Bahçenin içinde tulumbalı bir kuyu vardır. Çağına göre bahçede bir çok sebze ve bir tarafta, evin ön kısmında çiçek yetişir. Orada kışın bile maydanoz, nane, dereotu bulabilrsiniz.

Biraz uzakta evleri olanlar bile gerektikçe:

— Maydanozu Arif Efendiden al, derler. Bak sor bakalım. Ercanın ayakkabısının söküğünü de dikmiş mi?

Arif Efendi küçük evin bahçesinde bulunmazsa muhakkak dükkândadır. Buna dükkân demek de doğru değil ya. Hem caddeye, hem de yan sokağa vitrini olan bu BİZİM AYAKKABICI küçük bir mağaza sayılır. Orada kadın ve erkek ayakkabısı, çocuk patikleri gibi, kravat, erkek ve kadın mendili, çoraplar da satılmaktadır. Ama oraya sabahleyin gitmeyiniz. Zaten gitseniz de kapının içinde bir yazı bulursunuz:

"Öğleden sonra buyurun. Ben bahçedeyim."

Müşteri kaybedecek de olsa Arif Efendi öğleye kadar bahçededir. Bu her yaz ayında böyle. Ancak pek soğuk, yağışlı ve karlı havalarda Bizim Ayakkabıcı'dadır.

Her yerde iki bin liraya satılan bir ayakakbıyı oradan bin beş yüze alabilirsiniz. Ama sakın:

Ucuzdur, illeti var,

Papahılıdır, hikmeti var.

Diye düşünmeyiniz.

Arif tokgözlüdür. Yüze aldığı bir malın üstüne yüz elli

koyup iki yüz elliye satmaz. Yalnız ısmarlama yaptığı ayakkabılar biraz pahalıdır. Niye böyle olduğunu sorarlarsa:

— İki sene garantili, der. Tepe tepe kullan. Taşa bas suya bas. Ama ateşin karşısında kurutma bir de temiz tut. Benim ısmarlama ayakkabılarım iki, iki buçuk ayakkabı yerine geçer. İstersen yarısının parasını ver. Bir daha seneye tamamlarsın.

Cemil Efendi, Manav Ali, Bakkal hep ısmarlama ayakkabı giyerler. Onun yaptığı ayakkabılar eldiven gibi ayağı sarar ve çorap kadar da hafiftir. İnsan ayağından çıkartmak istemez. Zaten ayağında var mı yok mu belli olmaz ki.

Mevsimine göre, Arif'in bahçesinden kabak mı alacaksınız, taze bakla mı, dereotunu da bedava verir. İki kök salata mı aldınız, dört tane taze sovanla beş altı tane kırmızı turp bedavadan.

Arif'i sevmeyen var mı? Polis Mehmet Efendi her gün muhakkak onu görmeye gelir. Bakkal, çırağı ile peynir kabukları, kasap, yamağı ile pirzola artıkları gönderir:

— Ustamın selâmı var, bunu Fındık için yolladı, der çırak, ya da yamak.

Arif her gün teşekkür eder ve bazen onlara kahve içmeye gider.

Mahallede, o çevrede dolaşan beyaz üstüne siyah paftalı, tüyleri olan Fındık herkes tarafından sevilir. Bilmeyenler sorunca:

— O mu? derler. Çok akıllı bir hayvandır. Bütün konuşanları dinler, ne söylediklerini anlar. Ama zavallının dili yoktur. Adı da Fındık'tır. Eskicinin köpeği.

-SON-

44

KEMALETTİN TUĞCU

1902 - 1996

Sevgili Çocuklar,

Hepinizin çok iyi tanıdığı Kemalettin Tuğcu'dan kitaplığınıza yeni kitaplar kazandırmaya devam ediyoruz.

Usta ve kıvrak kalemiyle Türk çocuklarına ömrünü ve gönlünü veren Kemalettin Tuğcu'nun şimdiye kadar hiçbir yerde yayınlanmamış bu güzel eserini de zevkle okuyacağınızdan eminiz.

Kemalettin Tuğcu Serisi (50 Kitap)

1-Kuklacı (100 TEMEL ESER)
2-Bir Garip Kızcağız
3-Babam ve Ben
4-Yetimler Güzeli
5-Dilenci Baba
6-Kuyulu Bahçe
7-Annelerin Çilesi
8-Yetim Ali
9-Sokak Köpeği
10-Dağdaki Yabancı
11-Deniz Kızı
12-Benim Annem
13-Küçük Serseri
14-Şeytan Çocuk
15-Yılanlı Bağ
16-Bu Çocuk Kimin?
17-Cambazın Kızı
18-Toprak Adamları
19-Köyde Unutulanlar
20-Sütannem Nazlı
21-Süt Kardeşler
22-Babasızlar
23-Köyden Gelen Kız
24-Kız Evlat
25-Küçük Bey
26-Baba Evi
27-Balıkçının Kızı
28-Küçük Hanım
29-Güllü Bahçe
30-Tanrı Misafiri
31-Bir Dağ Masalı
32-Doğduğum Ev
33-Küçük Erkek
34-Satılan Çocuk
35-Büyüklerin Günahı
36-Hacı Baba
37-Annemin Hikâyesi
38-El Kapısı
39-Köydeki Arkadaşım
40-Çocuk İhtiyar
41-Sokaktan Gelen Çocuk
42-Can Yoldaşları
43-Küçük İşportacı
44-Eskicinin Köpeği
45-Çocukluk Arkadaşım
46-Ana Kucağı
47-Kırk Ev Kedisi
48-Kartal Yuvası
49-Karakaçan
50-Devlet Kuşu

ISBN: 978-9753810111
9 789753 810111

DAMLA YAYINEVİ®

Tel: 0212 514 28 28
Faks: 0212 528 24 01

www.damlaegitim.com